

Tabo

BOG - NAROD - DOMOVINA

TABOR je glasilo Združenih slovenskih protikomunistov. — TABOR je last in vestnik Tabora SPB. — Mnenje Tabora SPB predstavljajo članki, ki so podpisani od Glavnega odbora. — Izdaja ga konzorcij. Predsednik: inž. Anton Matičič. — Urejuje in odgovarja uredniški odbor glasila: za lastništvo lic. Ivan Korošec, upravnik Božo šušteršič.

TABOR iz the voice of the Confederation of the United Slovene Anti-communists.

TABOR es el órgano de la Confederación de los Anticomunistas Eslovenos Unidos. — Director: Ing. Antonio Matičič, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires, Argentina.

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko S.R.L., Estados Unidos 425, Buenos Aires, Argentina, T. E. 362-7215.

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 003.016.

NAROČNINA: Argentina A 25.-; Južna Amerika 10 dolarjev; Evropa - Avstralija 12 dolarjev; ZDA in Kanada 12 dolarjev (zračno paketi). Letalska naročnina za vse države 15 dolarjev.

Naročila, reklamacije, nakazila, dopise in ostalo pošto pošiljajte na naslov: Inž. Anton Matičič, Río Colorado 1806 — CP 1686 Hurlingham — Buenos Aires — Argentina. T. E. 665-6654.

NAŠA NASLOVNA SLIKA

Po bitki na Javorovci meseca marca 1944. — Na sliki sta med drugimi: domobranski junak Drago Furlan - „Oran“ in sedanji 75-letnik, domobranski častnik Jože Golobič, ki živi v Kanadi.

.....
PORAVNAJTE NAROČNINO!
.....

Tabor

Svobodni sveta,
zdužite se!
Za Boga,
Narod, Domovino!

Enero-Febrero 1989

BUENOS AIRES

Januar-Februar 1989

Grave responsabilidad política atribuye al extinto mariscal Tito

BELGRADO, 2 (AP. Por Dušan Stojanović). Un grupo de prominentes intelectuales yugoslavos ha emitido una declaración pidiendo una "reevaluación crítica" del papel del presidente Josip Broz Tito en la conducción del país hacia la peor crisis económica y social de su historia.

Los 19 miembros del "comité de defensa de las libertades intelectuales", en declaración dirigida al liderato yugoslavo, también piden que concluya la veneración oficial de Tito, fundador de la Yugoslavia comunista que murió en mayo de 1980.

Una copia fotostática del documento, recibida por The Associated Press, dice que Tito es responsable de la creación de un sistema político represivo y antidemocrático "que anuló el desarrollo progresivo de la sociedad".

"El papel de Tito en la toma de decisiones cruciales y su poder absoluto en definir la política en Yugoslavia, fueron tan grandes que la actual situación del país, y particularmente su actual profunda crisis política, no puede ser entendida o explicada sin una reevaluación total y objetiva, científica y crítica de su responsabilidad histórica", dice la declaración.

Tito fue el indisputado líder de Yugoslavia por 35 años hasta su muerte. Pere a la creciente desaprobación pública, las críticas a sus políticas aún son consideradas ofensas criminales.

Este grupo privado influyente, integrado por varios prominentes profesores universitarios, escritores, artistas y científicos, emite regularmente declaraciones sobre temas políticos, pero los observadores no pueden recordar una oportunidad anterior cuando las políticas de Tito fueron cuestionadas en esta forma.

"No hay forma de salir de la actual crisis económica, política y moral que afecta a la sociedad sin una total reevaluación crítica de las anteriores políticas de Yugoslavia", afirma la declaración.

Además de las crecientes tensiones étnicas, Yugoslavia enfrenta una deuda externa de 21.000 millones de dólares, un 170 por ciento de inflación,

15 por ciento de desempleo, la caída de los niveles de vida y un creciente malestar laboral.

La actual Constitución yugoslava, adoptada en 1974 durante el gobierno de Tito, que otorga amplia autonomía a las habitualmente enfrentadas seis repúblicas y dos provincias, generalmente es acusada de ser la causa de los problemas del país.

La declaración pide una evaluación "desapasionada" del papel de Tito en las medidas de represión adoptadas contra los disidentes.

La declaración también critica la política no alineada de Tito por haber "aislado el país de su natural medio cultural, histórico, económico y político" en Europa.

Tito fue uno de los fundadores del Movimiento de Países no Alineados a fines de la década de 1950 y principios de la de 1960.

El grupo también critica el derrochador estilo de vida de Tito, pidiendo que se conozca "el costo real de su gobierno".

"LOS ANDES", 3. de julio de 1988 (domingo)

Dr. Alojzij Kukovica, SJ

BOG - NAROD - DOMOVINA

„Bog — Narod — Domovina“ — je geslo naše revije Tabor, geslo našega nekdanjega in sedanjega boja proti brezbožnemu komunizmu.

Pod tem geslom so se borili slovenski možje in fantje v domobranski vojski proti zahrbtnemu napadu komunistične „Osvobodilne fronte“ med drugo svetovno vojno. Slovenska komunistična stranka, ki v normalnih razmerah ni imela najmanjše možnosti, da bi se na demokratičen način uveljavila v političnem življenju našega naroda, je izdajalsko izrabila najtežji čas naše narodne zgodovine, vojno in sovražno vojaško okupacijo Slovenije, da s silo izvede politično in socialno revolucijo.

Mnogo Slovencev je žal prevarala lažna propaganda komunistične stranke, ki se je pod geslom osvobodilnega boja predstavila narodu in to v času, ko je bil narod brez legalnega političnega vodstva in tudi zatoj tudi brez legalnih sredstev, da bi ta komunistični poskus v kačji zatrl. Z lažjo in prevaro, s krutim ustrahovanjem, p'lenjenjem in pobijanem je OF skušala doseči svoj cilj. Komunistična revolucija ni mogla skrivati svojega pravega obraza in resničnih namenov, ki jih je skušala širiti pod geslom borbe proti fašizmu in osvobojenja naroda. Narod je prevaro odkril in se lažnemu „osvobodilnemu boju“ uprl.

Ker okupator ni izvršil svoje dolžnosti, ki jo je po naravnem in pisanim mednarodnem pravu imel, da bi poskrbel za varnost življenj in imovine prebivalcev zasedenega ozemlja, je bilo brezobrambno ljudstvo primorano in po božjem in človeškem pravu upravičeno, da seže po orožju in

se brani pred zahrbtnim napadom komunistične stranke. Zahtevala je od okupatorja orožje — od koga naj bi ga sicer dobila —, da se upre komunistični revoluciji. Slovenski narod nikdar ni sprejel komunizma in ga nikdar ne bo sprejel. Komunizem je tuj element v našem narodnem telesu, ki že desetletja zastruplja in slabi naše narodno zdravje. Komunizem je ogrožal in še ogroža materialni, zlasti pa še duhovni obstoj našega naroda. Vaške straže in pozneje domobranci so bili vsakemu jasen in neizpodbiten dokaz, da Slovenci nočemo pasti v komunistično sužnost.

Komunistična revolucija na Slovenskem ni imela nobenega izgleda do zmage, če ne bi bili Slovenci izdani od svetovne politike. Slovensko ozemlje je padlo pod sovjetsko vplivno področje in tako je bila naša usoda zapечатena. Vse to nam je preveč znano in predobro v spominu, da bi bilo potrebno to ponavljati. Namen teh vrstic je drugi: povedati nekaj misli o geslu slovenskega domobranstva in Tabora, revije Združenih slovenskih protikomunistov: Bog — Narod — Domovina. Geslo, ki je povežalo in še povezuje vse slovenske protikomuniste.

Geslo je v nekaj besedah, včasih celo v eni sami besedi, izražena vodilna misel, program ali ideal kakšnega človeka, organizacije, gibanja in podobno. Geslo naj bi seveda bilo izraz resnice, odsev resničnega programa in ideala. Žal ni vedno tako. Kot vse drugo človeško, tudi geslo lahko služi laži in prevari. Tak zgled imamo prav pri komunistični revoluciji na naši zemlji. Osvobodilna fronta si je nadela lažno in varljivo geslo „Smrt fašizmu, svoboda narodu“. Lažno geslo, ker OF ni šlo za uničenje fašizma, še manj za svobodo. Šlo ji je za politično in socialno revolucijo, ki je povsod, kjer se je mogla uveljaviti, prinesla narodom ne svobode, temveč najhujšo sužnost in duhovno razdejanje, kar ga človeštvo sploh pomni.

Naše geslo BOG — NAROD — DOMOVINA je pa bil in je resničen izraz tistih vrednot in idealov, za katere so se borili in dali svoje življenje tisoči najboljših slovenskih mož in fantov med revolucijo in za katere se še borijo, sicer z drugačnim orožjem kot nekdanj, vsi tisti, ki so morali v letu 1945 zapustiti domovino. To je geslo, ki družijo vse zavedne Slovence, ki ne sprejmejo in nikdar ne bodo sprejeli komunističnega sistema na Slovenskem. Komunizem je prav negacija teh treh vrednot, ki jih izraža naše geslo.

Komunizem je najprej po svojem bistvu ateističen, brezbožen in protibožen. Za komunizem je vera v Boga največja prevara, ki jo je človeštvo do sedaj utrpelo. Vera v Boga in posmrtno življenje naj bi človeka odvrčala od tega, da bi se ves svet posvetil grajenju sreče na tem svetu — po marksističnem pojmovanju — edinem realnem svetu, in ga tako slabi v boju proti kapitalističnemu izkoriščanju. Boj proti Bogu in vsemu, kar je božjega, ni za komunizem samo neka taktika, nekaj prehodnega, temveč je bistveni element njegovega nauka in programa. Za marksizem je religija ena najbolj bistvenih ovir za novi komunistični red na svetu. Vero je zato treba čimprej iztrgati iz človekove zavesti. „Vera je opij za ljudstvo“,

ta Marxov stavek ni le izbruh njegovega osebnega prepričanja, temveč je „vogelni kamen vsega marksističnega pojmovanja o religiji“. Vera je po Leninu eden izmed elementov „duhovnega izkoriščanja, ki kot težko breme teži ljudske množice“. Vera v Boga in posmrtno življenje se porodi nujno, kadar se izkoriščene množice čutijo brez moči pred izkoriščevalci. Dokler se „revež tolaži z upanjem na neko plačilo na onem svetu, tako dolgo bogatin lahko v miru uživa sadove dela izkoriščanega delavca.“

Po marksističnem nauku bo v dokončnem stanju družbenega razvoja vera v Boga in posmrtno življenje sama po sebi preminula. Kdor ima raj na zemlji, ne hrepeni več po nebesih. V tej prehodni dobi pa je ena najbolj resnih in važnih nalog komunizma biti borben ateist. „Ena največjih uslug, ki jih more komunist izkazati delavnemu razredu, je, da na vse načine in z vsemi sredstvi skuša rušiti vero v Boga v proletarskih množicah“, je dejal Lenin.

Seveda so komunisti kot povsod, tako tudi pri nas, to svoje protiboštvo skušali prikrivati, dokler niso prišli na oblast. Kajti ko bi predčasno pokazali svoj borbeni ateizem OF, bi ta OF izgubila vso oporo v našem vernem ljudstvu. Zato so to stran svojega programa previdno skrivali. Slovenska Cerkev pa je od vsega početka razkrivala pravi obraz Osvobodilne fronte in njenega protiverskega programa.

Ves zdrav narod je torej vedel, da hoče komunizem uničiti v ljudeh vero v Boga, v krščanstvo, da hoče uničiti Cerkev in polagoma izbrisati vsak pojav verskega življenja v družbi. Na prvem mestu in geslu protikomunističnega boja stoji zatorej beseda BOG. Da, borili smo se za naše največje svetinje in vrednote, za tisto, kar nam pomeni več kot vse drugo, za našo vero, za našo Cerkev. Ni bilo slučajno, da so bili prav duhovniki kot verski predstavniki in učitelji ljudstva deležni največjega sovraštva in preganjanja OF. A ne le oni. Kolikor bolj zaveden katoličan je kdo bil, v tem večji nevarnosti je bilo njegovo življenje. Imamo veliko mučencev,, ki so dali življenje za obrambo svoje vere.

Boj proti komunizmu v našem narodu je bil torej v prvi vrsti boj za Boga in vero, boj za krščanske vrednote, ki so našemu narodu najbolj drage in ki jih je pripravljen braniti tudi za ceno življenja. Če je danes preganjanje vere in vernikov v domovini manj kruto, se ne smemo varati. To je le znak slabosti komunističnega sistema. Kakor hitro se bo počutil režim bolj močnega, bo protiverski boj znova vzplamtel. Končni cilj komunizma je bil in ostane: uničiti vsako sled vere in verskega življenja v „novem človeku“.

Borili smo se pa tudi za drugi dve veliki vrednoti: za narod in domovino. Kaj je domovina, kaj narod? To bolj čutimo, kot pa znamo povedati. Domovina nam najprej pomeni domačo hišo in kraj, kjer smo se rodili in preživljali svoja otroška in mladostna leta. Srčno smo navezani na rodni dom in vse, kar je z njim v zvezi. Ta navezanost je zavzemala zmeraj širši krog krajev in ljudi, kakor se je pač širilo tudi naše duhovno obzorje.

A kraj in rodna hiša še ni vsa domovina. Domovina so predvsem ljudje, ki so z nami živeli v istem kraju, so naši predniki, naša skupna izročila in naša skupna zgodovina. Ista usoda v sreči in nesreči je zelo važen element skupne domovine. Kakor pripadnike iste domovine veže ista preteklost, tako jih med seboj povezuje volja, da hočejo tudi v bodoče deliti skupno usodo. Navdihujejo jih isti ideali, ista upanja.

Čeprav za pripadnike isti domovini ni nujno, da vsi govorijo isti jezik — poznamo nekaj takih primerov —, je pa za pojem naroda isti jezik bistven element. Tako Slovenci povsod na svetu, v matični domovini ali izven nje pripadamo istemu narodu, govorimo isti jezik. Povezuje nas isti slovenski jezik. Izven matične Slovenije rojeni otroci slovenskih staršev nimajo v polnem pomenu besede Slovenija več za svojo domovino, ker so pač rojeni izven nje, pripadajo slovenskemu narodu. Da se bodo še dolgo čutili Slovence, je predvsem važno, da čutijo slovenski jezik kot svoj prvi jezik. Po jeziku bodo spoznavali slovensko zgodovino, slovenske vrednote in tako ohranjali slovensko zavest.

Za ta slovenski narod in slovensko domovino smo se borili proti mednarodnemu komunizmu. Komunizmu narodnost nič ne pomeni, zanj je vsa družba razdeljena v dva razreda: proletarci in kapitalisti. Vse drugo ni važno: ne družina, ne narod, ne domovina. Le posameznik je važen in še ta le toliko, kolikor more doprinesiti k materialni blaginji družbe. „Domovina“ je za komunista ves svet. Zanj sta narod in domovina celo škodljivi ideji, ker ovirata rast kozmopolitske zavesti ljudi. Nič bolj napačnega kot to. Ljubezen do lastnega naroda in domovine je za človeka nekaj tako naravnega, da se ne da izruvat iz človeškega srca. Ta ljubezen je pa tudi velika moralna dolžnost vsakega človeka.

Kakšno razdejanje je povzročil komunizem v slovenskem narodu in naši domovini, je naravnost pretresljivo. Koliko nedolžnih življenj je uničil; pogosto je iztrebil cele družine. Moril in mučil je najboljše sinove in hčere naroda. Sejal je razdor in sovraštvo, medsebojno nezaupanje in izdajanje. Pognal je v bratomorni boj ta naš mali slovenski narod. Česar niso mogli storiti zunanji sovražniki, je storil komunizem. Najstrašnejše maščevanje je izvršil celo po končanem boju na tisočih naših borcev. Zločin, ki v tem obsegu in načinu izvršitve nima primerov v zgodovini.

Uničenje naroda je sledilo tudi po „zmagi“. Potujčevanje naše domovine, fizično uničenje naroda s propagiranjem splava, razporoko in javno nemoralno — vse to in še nešteto drugih nezreč je prinesla našemu narodu komunistična „osvoboditev“.

A zaslužjeni narodi so se že začeli dvigati. Klic po svobodi raste iz dneva v dan. O komunističnem raju nihče več ne govori. Komunističen poskus je stal človeštvo strahotne žrtve, namesto obljubljenega raja pa je prinesel sužnost, revščino, obup. Komunizem še ni umrl, je pa smrtno zadet, zato gre naša borba naprej, dokler ne bo naš narod znova svobodno zadihal in si svobodno gradil svojo bodočnost.

MINISTER IN POKOLI

(Nadaljevanje)

NASTOP HAROLDA MACMILLANA

...„Nobena oseba, ki po britanskem zakonu ni (ponavljamo - NI) sovjetski državljan, ne sme (ponavljamo - NE SME) biti vrnjen v Sovjetsko zvezo, razen če to sama izrecno želi,“ (Telegram Zunanjega ministrstva Haroldu Macmillanu, rezidenčnemu ministru za Sredozemlje, 19. februarja 1945).

Bila je velika razlika med dolgo vojaško karavano z modernim radijskim oddajnim sistemom, ki je bil del glavnega štaba generala Keightleya na obali Vrbskega jezera, in med razkošnim poveljstvom zavezniških sil fieldmaršala Alexandra v predmestju Napolija. Januarja 1944 je AFHQ (Allied Force Head Quarters - Glavno poveljstvo zavezniških sil) uredil svoje pisarne v bivši kraljevi palači v Caserti. Bilo je veličastno poslopje z zadosti prostora celo za številni štab, ki ga je AFHQ zbral od svojega začetka v Severni Afriki. Tu ni bilo nameščeno samo spremstvo vrhovnega zavezniškega poveljnika, ampak so bile tudi pisarne njegovih ameriških in britanskih političnih svetovalcev Alexandra Kirka in Harolda Macmillana.

Z ozirom na važno vlogo, katero Macmillan igra v tej zgodbi, je treba spomniti na nekaj stvari o možu in njegovem visokem položaju, katerega je dosegel zadnje dni vojne. Bil je zelo zadovoljen z ureditvijo svojih pisarn, ki so spominjale na graščino njegovega tasta v Chatsworthu. V svoj dnevnik je zapisal:

Poslopje (zgrajeno okrog leta 1760) je večje, mislim, kot Versailles. Tam so štiri dvorišča, 3.000 ali še več sob itd. Vrt pelje na pobočje, kjer je polno vodometov, spomenikov in potočkov, itd.

Macmillanova pisarna je bila nepopisno razkošna, polna spominkov na stare gospodarje:

Moja soba v Caserti je končno pripravljena, s preprogami in nekaj slik iz palače — Marat (verjetno Murat), Mme. Mere, Joachim Bonaparte v boju na morju, itd., itd.... Vse to je krasna oprema in do neke mere poveča zvočnost. Moja soba je 45 čevljev dolga, 24 čevljev široka, z velikim oknom. Je res nekaj krasnega!

Harold Macmillan je bil (in je še vedno) v vsakem merilu nenavaden človek. Njegov stari oče, Danijel, je zapustil svoj revni dom na škotskem in ustanovil slavno tiskarno Macmillan. Danijelov sin, Maurice, je poročil ameriško dekle; zveza, katero je Harold Macmillan izkoristil, ko je ob

prihodu v Alžir, januarja 1943, pridobil nezaupnega Eisenhowerja. Harold, vnuk ustanovitelja tiskarne, je bil rojen leta 1894. Študiral je v Etonu in je bil kot štipendist na višji gimnaziji v Balliolu in na Oxford univerzi (katere je zdaj častni rektor). Njegovi kolegi na univerzi so ga imeli za sanjača, za brezplodnega idealista. Akademske študije je končal z odliko. Kot mnogo mladih mož njegove generacije, je tudi njegovo šolanje prekinila velika vojna, v kateri je služil zelo hrabro in je bil trikrat ranjen.

Po vojni je šel v Kanado kot ADC kraljevemu namestniku, devetemu vojvodi iz Devonshire, čigar hčer Dorothy je poročil leta 1920. Čeprav je bila to brez dvoma ljubezenskega zveza, celo zakon kaže na Macmillanovo nenavadno nasprotje z angleškim plemstvom. V sodobnih povestih Johna Buchana in v predstavah James Berrie-a se pojavlja grozni čudak, „the Scotsman on the make“. Ponosen na svoj ponižni, po škotski kreposti brezrazredni izvor, je imel zadosti volje in sposobnosti, da si je končno pridobil mesto v sicer popolnoma britanski plemiški družbi. Zamotan značaj nastopajočega Harolda Macmillana do neke mere prikazuje resnično podobo tega narejenega bitja.

Macmillan je že zelo zgodaj začel zavestno prevzemati mnoge zunanje znake vzornega Edvardskega plemiškega gospoda: bil je počasnega govorenja, površne staromodne zunanosti in malo prenapet čudak nasproti življenjski zmešnjavi 20. stoletja. Za Roberta Murphyja, ki je bil leta 1943 njegov ameriški kolega, „je bil Macmillan — po dostojanstvu, glasu, nastopu, obleki in osebnosti — in je še za Amerikanca skoraj idealna predstava angleškega gentlemana“. To je bil Basil Radfordov in Naunton Wayneov tip gentlemana, privlačen za hollywoodske izdelovalce filmov tistega časa, katere je Murphy razlikoval od onih bolj zadržanih, resnično pristnih Angležev iz istega razreda med višjimi glavami v AFHQ. To je bila vloga, katere je bil Macmillan vesel in si je precej prizadeval, da jo je dosegel. Nekega dne, ko je šel na lov s svojim svakom, sedanjim vojvodom v Devonshire, je na vojvodi opazil slikovito ponošen, vojvodi najbolj priljubljen pleten jopič. Potem je izrabil prvo priliko, da si je sposodil podobnega, doma pletenega, za katerega je v zameno dal svojega, ki je bil brezhibno krojen iz angleškega tvida (blago).

Medtem ko je posnemal družbo, katere nagona sama zavest je bila tako zavidljivo lahka, Macmillan ni kazal nobene ambicije, da bi bil potegnut v družbo, katere baza sta bila rodbinska slava in bogastvo, kar pa je bilo mlajšemu sinu zelo uspešnega založnika nedostopno. V Chatsworthu in Lismore je malo pomenil, sam pa je tudi bil naveličan in ni spoštoval družbenega kroga liberalnega plemstva. Šele proti koncu življenja, ko je stari red občutno izgubil na bogastvu in ugledu, se jim je pridružil, ko je sprejel grofovski naslov.

V tem v glavnem malomeščanskem okolju angleških zemljiških gospodov se je Harold Macmillan sam sebi zazdel, zaradi svoje učenosti in razumnosti, da je nekaj posebnega; tisti, ki bo v doglednem času tudi od teh ošabnih plemenitašev, katere je obenem občudoval in preziral, s svojimi

zmožnostmi izsilil priznanje. Po obnašanju je bil neroden in boječ; napisal je sicer dobro knjigo z naslovom Srednja pot (The middle way), ki pa je brez vsakega navdiha. Pridružil se je skupini konzervativcev (leta 1924 je postal član parlamenta za Stockton), ki si je nadela nalogo, pripraviti previden upor proti staremu strankinemu redu posebno v važnih vprašanjih, kot je bila zaposlitev in neodločnost. Leta 1932 je obiskal Moskvo, kjer je naletel na Malcolma Maggeridga v Operi (Stalin je bil navzoč pri slovesni predstavi). Maggeridge je tedaj zapisal: „V loži je bil mož, po imenu Macmillan, konzervativni poslanec, ki pripada Zvezi mladih krščanskih mož. Pozna mojega očeta. Na videz je glede britanske politike pravi bedak, ima pa veliko dobrih zamisli o državnem načrtovanju in še marsikaj.“

Izbruh 2. svetovne vojne je ponudil Macmillanu priliko, da pokaže svoje resnične talente v industriji, diplomaciji in vodstvu, kar je tako dolgo skrival za različnimi maskami, da je svojo komplicirano osebnost ščutil pred zunanjim svetom. Potem ko je s svojim delom dokazal svoje zmožnosti v Ministrstvu za dobave in v Oddelku za kolonije, ga je Churchill proti koncu leta 1942 izbral za popolnoma novo in izredno zahtevno mesto, kar je bilo za izid vojne življenjskega pomena. O tem je Macmillan sam zapisal v svojih spominih:

Pri Glavnem poveljstvu zavezniških sil, ki je bilo takrat sestavljeno v Alžiru, bi moral biti minister. Imel naj bi položaj vladnega ministra, toda ne član Vojnega sveta. On poroča direktno ministrskemu predsedniku. Njegov položaj bi bil podoben notranjemu ministru v Kairu. Toda tu je zelo važna razlika. Srednji Vzhod je popolnoma britanska zadeva in vsa upravska moč je v rokah britanskih vojaških in civilnih oblasti. V Severni Afriki je bila komanda ameriških. V Glavnem poveljstvu je bilo enako število britanskih in ameriških oficirjev, toda ameriški general (Eisenhower) je nosil glavno odgovornost, odgovoren pa je bil samo Vrhovnemu štabu v Washingtonu. Državni minister terej, čeprav bi bil njegov položaj podoben ministrom, ki zdaj delujejo v Kairu (R. G. Casey), ali v Britanski Zahodni Afriki (Lord Swanton), mora zaviseti od vpliva, ki bi ga on imel na Vrhovnega zavezniškega poveljnika.

Naloga je bila ogromna, a Macmillan se je je lotil prav tako neustrašeno. Z nejasno vlogo, majhnim številom osebja in velikimi odgovornostmi, so mu njegova obzirnost, podjetnost in diplomatske sposobnosti hitro pridobile priznanje in naklonjenost Eisenhowerja in njegovih britanskih naslednikov kot vrhovni poveljniki, generala Henryja (Jumbo) Wilsona in Harolda Alexandra (Alex).

Z zadnjim je posebno tesno sodeloval. Šest mesecev po svojem prihodu v AFHQ je Macmillan v svoj dnevnik zapisal o Alexu: „On je res prvovrsten mož. Čim pogosteje ga vidim, bolj ga cenim. Zelo sem počaščen, da sem bil izbran za njegovo omizje, da grem, živim ali jem, kadarkoli ho-

čem, tu ali na vsem vojnem področju. To je velika čast!“ Kmalu za tem je spet zapisal: „On je zares izredna osebnost — njegova preprostost, skromnost in odločnost delajo iz njega čudovito in izrazito celoto. Kot dosti mož z njegovo odgovornostjo, se zanaša na enostavno in popolno vero v zmago in vodstvo Previdnosti.“ Verjetno bi za Macmillanovo lepo zvenečo besedo Previdnost Alexander raje uporabil staro besedo Bog. Kot praktičen katoličan je pod svojo bojno uniformo skozi vso vojno nosil lesen križ, ki je zdaj shranjen na poveljstvu Irish Guards.

Do konca vojne je Alexandrova vedra plemenitost in nesebičnost začela vplivati celo na Macmillanov naveličan pogled na vse. 29. aprila 1945 je bil Macmillan v Assisiju, ko je zvedel, da se je nemška armada v Italiji podala:

Ze' o sem srečen, posbno zaradi Alexa, da se je njegov zmagoviti boj (imamo 100.000 ujetnikov) končal s predajo nasprotujoče armade. To je resnični dokaz njegovih strateških in taktičnih priprav... Hitler je obstal dvajset let — z vso hudobijo, močjo in napuhom. Sv. Frančšek pa navidez ni imel veliko moči, toda v tem krasnem mestu človek spozna brezmejno moč in trajnost dobrote — zares pomirljiva misel.

Do svojih ameriških kolegov je kazal nekaj tistega nasprotujočega zadržanja, s kakršnim je gledal mogočno predvojno plemstvo. Eisenhower, Bedell Smith, Mark Clark in drugi visoki ameriški generali so bili talentirani in priljubljeni možje in s temi je lepo sodeloval; toda naraščajoča ameriška pomoč je včasih zaškripala. Prav kot se je on sam imel za nedvomno bolj pametnega kot daljno sorodstvo njegove žene, tako se je zdaj tolažil z ameriško kulturno zaostalostjo. „Ti Amerikanci predstavljajo novi romanski imperij,“ se je izrazil ne preveč navdušenim britanskim oficirjem, „mi Angleži pa, kot stari Grki, jih moramo učiti, kako se to naredi.“ Za zabavo je bral Gibbsona in Macaulay-ja, (kar se je takrat smatralo za zaupno literaturo), „sicer pa, Amerikanci itak ne berejo — gotovo pa ne razumejo — zgodovine.“

Verjetno zato, da je krotil podzavestna čustva važnosti, je Macmillan na zunaj kazal prezir in naduto učenost, ko je v svojih zapiskih izražal svojo važnost. Vsaj tako izgleda. Kot mnogi malenkostni ljudje, je prevzemal položaje, od koder je opazoval kritično stanje javnega življenja. Nekateri so pravi odtisi njega samega: njegova delavnost, razumnost in privlačnost. Drugi so bili, vede ali nevede, do neke mere zmotni: v bodočnost gledajoč konservativni „upornik“ iz let med obema vojnama, utrujen in zaskrbljen gentleman iz časa svojega ministrskega predsedništva. Šele na stara leta, v pokoju, ko so bile vse njegove ambicije izpolnjene, se je počasi umiril. Njegov prejšnji radikalizem je verjetno bolj izviral iz pesimizma in častiželjnosti, kot pa iz prepričanja. Njegov politični poročevalec pravi:

V tridesetih letih je bil tako razočaran nad svojo konservativno stranko, da je ne samo odstopil od vodstva — to je,

da se je praktično izključil — ampak je bil na tem (tako trdi Attlee, ki nikoli ni bil preveč romantičen), da pristopi v Labour Party (Delavske stranke). „Bila so pogajanja, jaz o tem vem. Veste, kaj bi to pomenilo? Macmillan bi bil voditelj laburistične stranke, ne jaz.“

Za Macmillana je čas, ko je bil rezidenčni minister pri AFHQ, pomenil nepričakovano izpolnitev njegovih ambicij. Pred kratkim se je izrazil, da je bil to najbolj zgodovinski trenutek v njegovem življenju, ko je v tem svojstvu nadzoroval celo vrsto zavezniških interesov v Sredozemlju in se na enakem ali celo nadrejenem položaju razgovarjal s kralji, predsedniki, prvimi ministri, field-maršali, poveljniki štabov in podobno. Dogodki, pri katerih je on s svojim vplivom igral odločilno vlogo, vključujejo: pomirjenje francoske Severne Afrike, kapitulacija Italije, obvarovanje Grčije pred komunističnimi napadalci in končno predaja nemške armade v severni Italiji. Sir Robert Bruce Lockhart, ki se je z njim srečal kmalu po njegovi vrnitvi v Anglijo, je opazil spremembo, katero so te velike odgovornosti vklesale vanj:

Harold bo verjetno že nasledil Winstona. On je med vojno bolj zrasel kot katerikoli drugi. Jaz ga poznam že šestnajst let. Vedno je bil razumen, a bil je nezaupljiv in boječ, nerodno se je rokoval in je bil bolj mokra riba kot človek. Zdaj je samozavesten in ne samo, da se ne boji govoriti, ampak ima nastop in sijajno govori.

Spomladi leta 1945 je bil rezidenčni minister vedno bolj zapleten v problem nastajajočega režima maršala Tita v Jugoslaviji. 4. maja je zapisal v svoj dnevnik: „Razvija se nov glavobol — jugoslovanska armada napreduje v Beneško Slovenijo in v Avstrijo — v divji tekmi z Osmo armado.“ Zadnji teden so v Caserti neprestani sestanki, da preprečimo krizo. 8. maja je v Belgrad odletel general William Morgan, poveljnik Alexandrovega štaba, da pregovori Tita, naj sprejme določeno vojaško razmejitveno črto, ki bi Alexandru dovoljevala komunikacijsko zvezo skozi Benečijo za podporo prednjih oddelkov, ki zasedajo Avstrijo. Čez dva dni se je Morgan vrnil brez sporazuma. Tito, kateremu je AFHQ toliko pomagal v borbi za oblast, je vztrajal na tem, da morajo biti večji italijanski in avstrijski deli, ki so zasedeni od partizanov, priključeni novi, večji Jugoslaviji. Med Caserto, Londonom in Washingtonom so začeli letati telegrami, ko je Alexander spraševal, na kakšno vojaško moč lahko računava, če spor pripelje do oboroženega spopada.

7. maja je Churchill poslal Alexandru telegram in ga prosil: „Povej mi, kaj počneš, da zbiraš vojsko proti tej moskovski tipalki, od katere je Tito pravi slepar.“ Tedaj, 12. maja, je od predsednika Trumana prejel, kar je pozneje imenoval „najbolj dobrodošlo in odločno novico“. Truman je oglašal, da je treba podvzeti vse potrebne korake in Tita prisiliti, da se umakne iz predelov, ki jih je zasedel; končal je z nekompromisno izjavo, „že bomo tu odločni, kot smo na Poljskem, lahko upamo, da bomo pre-

prečili celo vrsto drugih podobnih prilastitev“. Potem je minil še ves teden, preden se je Truman dokončno odločil za vojaški nastop v slučaju, če Tito ostane še naprej uporen.

S tem v zvezi sta Aleksander in Macmillan odločila, da bi bilo koristno, če Macmillan odleti v Julijsko Benečijo in tam govori z dvema glavnima poveljnikoma na samem spornem ozemlju. Ob 2.10 zjutraj dne 12. maja je Macmillan iz Caserte telegrafiral na Zunanje ministrstvo: 'Na priporočilo fieldmaršala Alexandra bom jutri naredil kratek obisk na poveljstvu Osme armade in 13. korpusa z namenom, da general McCree-ryja in Hardinga informiram o položaju. Upam, da se vrnem zgodaj zju- traj 13. maja.' Macmillan in njegov pomočnik Philip Broad sta s transport- nim letalom Dakota odletela v Treviso blizu Benetk, kjer sta se sestala s poveljnikom 8. armade, generalom Richardom McCreeryjem. Sestanek je trajal dveinpol uri, med katerim je Macmillan, kot je zapisal:

...dal pregled politične in vojaške situacije; probleme, pred katerimi stoji fieldmarshal in H.M.G. ter dvoumno in negotovo stališče Amerikancev. S seboj sem imel kartoteko in sem jim pokazal tozadevne najnovejše izmenjave telegramov iz raz- ličnih mest po svetu. Mislim, da je bilo to iz psihološkega vidika zelo koristno ter je generala in njegov štab postavilo 'na sliko'.

Po kosilu sta Macmillan in Board odletela v Monfalcone, kjer sta se srečala z generalom John Hardingom, ki je poveljeval 13. korpusu. Harding je razložil izredno zamotano situacijo, v kateri so se znašli njegovi vojaki. Jugoslovanske in britanske čete so tako pomešane med seboj, da so v neka- terih primerih oboji v isti hiši. V slučaju sovražnosti bi moral začeti grupi- rati moštvo v zaledju za obrambno črto, verjetno za reko Sočo. Harding je izrazil prepričanje in zagotovil, da 'bi lahko držal težavni položaj, če treba, nekaj tednov, medtem ko se razgovori nadaljujejo in bodo odločitve narejene na vladni ravni. Enako, če se pogajanja razbijejo, je bil prepri- čan, da je pri moči Jugoslovane pognati ven, če ostanejo pri isti vojaški moči, sprožil pa bi s tem resno operacijo'. Macmillan je v zameno pojasnil, negotovo politično situacijo, potem pa se je odpeljal v Benetke, kjer je prenočil.

Kot njegov telegram Zunanjemu uradu od prejšnjega dne jasno pove, se je Macmillan naslednje jutro, 13. maja, nameraval vrniti v Caserto. Namesto tega je spremenil načrt — v načrt, ki je imel daljnosežne in tragične posledice. Macmillan in njegovo spremstvo so se krasnega sončnega dne odpravili na letališče in spet sedli v Dakoto. Tokrat so odleteli proti severu, čez nazobčane alpske vrhove, od katerih so bili mnogi še pokriti s snegom. Po kratki vožnji so pristali v Celovecu, v avstrijski Koroški. Tam, kot Mac- millan piše v svojem dnevniku, nas je sprejel general Keightley (5. korpus) in še nekateri iz njegovega štaba. Ta oficir, katerega sem že prej od časa do časa videl, je izvrsten vojak ter zelo trezen in preudaren mož. On je zelo primeren za svojo težko nalogo. Na Keightleyevem poveljstvu so ponovno razpravljali o političnem in vojaškem položaju.

Položaj je bil nejasen zaradi partizanov, ki so bili še večja nadloga kot v Julijski Benečiji. Keightley, kakor prej Harding, je bil prepričan, da bo lahko držal položaj kakor dolgo treba, ali do takrat, ko se bo čutil zadosti močnega, da očisti celotno področje. Medtem pa zaenkrat ni bil v stanju veliko narediti :z majhno vlado terorja', ki so ga izvajali nedisciplinirani in nasilni partizani. S pozitivne strani pa je Keightley z veseljem poročal, da je razmerje s sovjetsko armado maršala Tolbuhina proti severozahodu prisrčno in začasna demarkacijska črta med obema armadama je že bila določena. To se nanaša na sestanek pred tremi dnevi v Voitsbergu.

Potem so začeli vprašanje Kozakov in Jugoslovanov, ki so se v zadnjih nekaj dneh predali oddelkom 5. korpusa. Kar je bilo določeno na tem sestanku, je izredne važnosti za razumevanje vsega, kar je sledilo, posebno pa sporno vprašanje odgovornosti. Na žalost je general Keightley umrl tik predno sem ga hotel izprašati. Macmillan, kot je bilo že prej rečeno, trdovratno odklanja vsak pogovor z menoj o tej zadevi. Lord Aldington, ki je bil kot Toby Low brigadir Keightleyevega štaba, me je leta 1975 informiral, da se tega nič ne spominja. Pred nedavnim je izjavil, da na sestanku med Macmillanom in Keightleyem ni bil navzoč. 'Kakor se spominjam, sta bila navzoča samo ta dva'. Za zgodovinarja je to občutna škoda, dejansko pa bi pod normalnimi okolnostmi BGS moral neizogibno biti navzoč ob strani svojega poveljnika korpusa pri tako važnem razgovoru. Gotovo bi moral biti temeljito poučen o vsem, kar se je zgodilo.

Na srečo je Macmillan iz svojega dnevnika objavil neko poročilo iz tistega časa. Razgovor se je začel s pregledom problemov, ki so jih povzročali nadležni Titovi partizani. Macmillan je zabeležil, da 'mi moramo to gledati več ali manj brez moči, ker je naš sedanji načrt, ne rabiti sile in ne povzročiti incidenta'. Potem se je razgovor obrnil na vprašanje kozaških in jugoslovanskih beguncev, stvar, za katero se zdi zelo verjetno misliti, da je bila glavni in edini vzrok za nepričakovano podaljšanje ministrovega potovanja. Prodiranje partizanov na Koroški mu je bilo od vsega začetka dobro znano, za kar se mu je zdelo zadostno, če o tem govori z generalom McCreeryjem, ki je nosil glavno odgovornost za celo področje. Tisto jutro se ta problem ni tako poostril, da bi zahteval nepredviden obisk, medtem ko je bilo vprašanje še nepoznano tako McCreeryju kot Alexandru.

Vrnimo se k zapisku v Macmillanovem dnevniku:

... med podanimi Nemci je kakih 40.000 Kozakov in 'belih Rusov z njihovimi ženami in otroki. Če jih vrnemo Rusom, se pravi obsoditi jih v suženjstvo, mučenje in verjetno smrt. Če jih ne, bomo hudo razjezili Ruse in pravzaprav prelomili jaltško pogodbo. Odločili smo, da jih vrnemo (general Keightley je v stiku in v dobrih odnošajih z ruskim generalom na njegovi desni), jaz pa sem svetoval, da bi nam Rusi morali istočasno vrniti vse britanske ujetnike ali ranjence, ki so na njegovem ozemlju. Uradni postopek je, da gre skozi Odesso (kar je po moje zelo težko). Upam, da pripravimo lokalnega ruskega poveljnika

do tega, da jih vrnejo direktno, (mislimo, da jih ima 1.500 do 2.000) in jim prihranili vse to trpljenje v zameno za zelo vestno izpolnitev dogovora, če vrnemo ruske državljane...

Da je zmešnjava še večja, tisoči takoimenovanih ustašev ali četnikov, povečini z ženami in otroci, panično beže na to ozemlje pred napredujočimi Jugoslovani. Ta imena, Ustaši in Četniki, krijejo vse od gverilskih oddelkov, katere so Nemci postavili med Slovenci, Hrvati in Srbi za boj proti Titu in so bili oboroženi in vzdrževani od Nemcev — do ljudi, ki so bili, ali zato, ker so bili katoličani, ali pa starokopitni v politiki in iz kateregakoli vzroka nasprotni revolucionarnemu komunizmu, ožigosani kot fašisti ali nacisti. (To je zelo preprosta formula, katero v malo spremenjeni obliki, kot jaz opažam, v angleški politiki obsojamo.)

Tak je bil torej položaj, ko je Macmillan zjutraj 13. maja priletel v Celovec. Zdi se zelo verjetno, da je šel na pot na svojo lastno pobudo izrecno z namenom, da za Kozake in Jugoslovane uredi problem postopka. V svojem prvem javnem odgovoru o vlogi, katero je pri tem igral, je v razgovoru na BBC dne 21. decembra 1984 trdil, da ga je Field-marshal (Alexander) naprosil, naj gre v Celovec in se prepriča, kaj se tam godi. To je očitna laž. Kot vemo iz Macmillanovega telegrama Uradu za notranje zadeve, je Alexander samo svetoval, naj obišče McCreery-ja in Hardinga. Ob času odhoda je Macmillan navedel namen, da obišče ta dva poveljnika in se vrne zjutraj 13. maja. Namesto tega je odletel v Celovec in se je zaradi tega vrnil šele ob 3.30 popoldne.

Tu ni nobenega dvoma, da se je zgodilo nekaj, kar je Macmillana pripravilo do tega, da je spremenil svoj načrt. On je ali dobil prošnjo od Keightley-ja, naj pride in pomaga rešiti težko vprašanje, ali pa je o tem zvedel od koga drugega. Zakaj naj bi sicer pozneje želel, naj o tem krivično mislimo, da je ta izredni obisk naredil na Alexandrov ukaz, se bo o pravem času še pokazalo.

V svojem dnevniku Macmillan jasno pove, da mu je bilo dobro znano, da so bili med Kozaki tudi „beli“ Rusi, pa se dela neumnega, češ da je mislil, da so tudi oni vključeni v jaltski sporazum. V resnici bi seveda on moral točno vedeti za razliko med sovjetskimi in nesovjetskimi državljani, kot je bilo določeno v navodilih Zunanjega ministrstva — katera je bil službeno dolžan posredovati AFHQ. Tudi če bi to nenamerno pozabil, bi ga Keightley (za katerega je bilo to najvažnejše) na to spomnil.

V svojem razgovoru na televiziji z Ludovicom Kennedyjem, je Macmillan to trditev ovrgel, priznavajoč, da je, čeprav mu je bil poseben položaj „belih“ Rusov popolnoma jasen, vseeno odločil, da morajo biti vrnjeni.

...tam je bilo približno 30.000 Kozakov, katere so rekrutirali Nemci... Potem je bilo tam veliko takoimenovanih „belih“ Rusov, ki so bili z Nemci... V nekem pogledu je bilo

to zoprno, ker so bili nekateri od teh „belih“ Rusov ljudje, ki so bili leta proti komunističnemu režimu. Vseeno so bili na strani Nemcev in so z njimi sodelovali in mi nismo imeli dosti... gotovo se spominjate takratnega položaja. Končno, Rusija je bila naš veliki zaveznik; mi smo naredili pogodbo in smo jo izpolnili.

Kennedy je še naprej pritiskal na Macmillana o vprašanju „belih“ Rusov. Navsezadnje „nekateri od njih niso bili nikoli v Rusiji. To so bili otroci ljudi, ki so odšli iz Rusije že za časa revolucije.“

Macmillan: „Dobro, zakaj pa so bili tam?“

Kennedy: „Oni so se borili z Nemci, ali ne?“

Macmillan: „Da, oni so se borili z... Mislim, oni se niso... mi smo se proti Nemcem borili šest let — oni niso naši prijatelji...“

Kennedy: „Rusija ni bila nič več njihova domovina, ali je bila?“

Macmillan: „Prav, vse to je bilo določeno... Je bilo zelo natančno glede na njihovo rojstvo, ali na čas odhoda iz Rusije. Če so odšli do gotovega časa, niso bili vrnjeni.“

Macmillan je bil tedaj že vidno razburjen in zmeden, toda je priznal navzočnost „belih“ Rusov in razliko z ozirom na državljanstvo, a je kljub temu priporočil vrnitev „belih“, kar je iz njegovih izjav zelo jasno. Toda samo štiri leta prej je Macmillan zanikal vednost o navzočnosti „belih“ Rusov med Kozaki: „No ja,“ je takrat dopuščal možnost, „mislim, da je zelo mogoče, da je bil ‘beli’ Rus — kot princ Obolenski, katerega smo poznali iz Pariza — vključen, toda o tem jaz ničesar ne vem.“

(Sledi)

MNENJA IN VRENJA

Marija Jarc: ALFONZ JARC IZ AJDOVCA

Priredil in izdal dr. Francé Gnidovec, opremil arh. Jure Vombergar, tatisnila tiskarna Vilko SRL, Buenos Aires, 1987, str. 48.

Pretresljiva drobna brošura, katera bi morala priti kot dokument v roke vsem tistim v domovini, ki so začeli razkopavati resnične osnove, na katerih je postavljen trenutni sistem v domovini.

Je življenjska zgodba duhovnika Alfonza Jarca iz Ajdovca na Dolenjskem, ki so ga potem, ko je že štiri leta pod novo oblastjo opravljal dušebrižniške dolžnosti, ob novem letu 1949 na lepem zaprli, ko je bil župnik v Dragatušu v Beli krajini, ga skupaj z župnim upraviteljem v Koprivniku pri Kočevju Vilkom Savellijem dne 24. februarja 1949 v Črnomlju obso-

dili na smrt in po uradnem datumu dne 10. avgusta 1949 neznano kje in na nepoznan način ustrelili. Bila je zadosti ovadba komunističnega priganjača, da je s pomočjo bivših medrevolucionarnih terencev človeka, ki je poleg dušnega pastirstva bil še poljedelec, tesar, zidar, klepar, — ki je svojo razbito cerkev sam popravljal — ... vse... — manjkalo je samo še, da bi bil babica svojim novorojenim župljanom — okrivil vsega — od izdajstva, ovadaštva, do smrti med revolucijo pobitega otroka..., od organiziranja fantov in mož, ki so se v neskončni stiski sami postavili v bran proti boljševiškem zverstvu, do bombardiranja lastne cerkve... — in v — nekoč civilizirani — porevolucionarni Sloveniji so bili na razpolago sodniki, da so ga obsodili na ne vemo kakšno smrt — neznano kje... —

S pretresljivo preproščino je to zgodbo z okornimi črkami zgaranih rok v šolski zvezek zapisala njegova sestra Marija Jarc, kakor jo je sedaj v skromni brošurici dal dr. Francé Gnidovec na razmišljanje nam in mnogim rodovom bodočih Slovencev, da bodo tudi ob njej lažje gledali v neprodirno temo najgroznejšega obdobja njih zgodovine.

Brošura pa je tudi nepreslišen poziv vsem, ki v svojih spominih še rosijo stotine sličnih zgodb, da jih zapišejo — čeprav z neveščo, okorno pisavo; vedno bo na razpolago nekdo kakor dr. Francé Gnidovec, ki bo pripravljen storiti vse, da z drvenjem časa ne bo strohnela s popisanim papirjem. Zakaj pošten Slovenec navzlic krvavi boljševiški ujmi, ki je šla preko naše domovine, ni izumrl... —

Pika

IZ UPRAVE GLASILA TABOR:

1. Naročnina glasila Tabor za leto 1989:

Zaradi velike inflacije tu v Argentini se zviša letna naročnina Tabor v Argentini na **60 Avstralov**, vse ostale naročnine izven Argentine ostanejo neizpremenjene.

2. Kje lahko plačate naročnino:

Oni, ki prejemate Tabor potom poverjenikov, ga plačate poverjenikom. Ostali, ki prejimate Tabor po pošti, lahko plačate naročnino: v Slovenski hiši, R. L. Falcón 4158, v Slogi ali potom poštnege ali bančnega čeka, ki je izstavljen na ime **Antonio Maticic**. Naročniki, ki prejimate Tabor v inozemstvu po pošti, je najboljši način plačila potom dolarskega čeka, izstavljenega na Antonio Maticic seveda, če nimate kakega drugega načina plačila.

3. Plačujte redno naročnino.

Edini vir dohodkov je naročnina in darovi za tiskovni sklad, da lahko redno izhaja glasilo Tabor.

H.R.H. CROWN PRINCE ALEXANDER
OF YUGOSLAVIA

PETROLA HOUSE
4 CURZON PLACE
LONDON W1Y 7AJ
TEL: 01-629 8862
TELEX: 8954561

Dragi rojaki!

Preteklo je 70 let, odkar je Jugoslavija nastala leta 1918. Jugoslavija ni prišla ob lepem vremenu, marveč po nevihti, ki je več kot štiri leta pustošila Evropo v dotlej neznani obliki. Zedinjenje dežel južnih Slovanov je bil travmatski dogodek, ki ga je omogočil poseben in enkratni stek okoliščin. Zato se ne smemo čuditi, če je bila Jugoslavija od začetka izpostavljena velikim pritiskom in da se je pogosto znašla v kritičnih situacijah. Trenutno je ob svojem sedemdesetem rojstnem dnevu spet v hudi krizi, tako da ne bo škodilo, če se ozremo in precenimo vlogo, ki jo je Jugoslavija igrala v življenju in usodi naših narodov.

Takoj in brez pomisleka moremo reči, da je bila druga svetovna vojna najtežji izpit, kar jih je država jugoslovanskih narodov morala dosedaj prestati. Ta katastrofa, ki je našim narodom zadala žrtve brez števila in hude nesreče, je neizpodbitno dokazala, da je Jugoslavija najboljši zaščitnik življenjskih interesov naših narodov: njihove ozemeljske celovitosti. Kajti, ko so bili leta 1941 brez skupnega zaščitnika, so bili vsi narodi Jugoslavije hudo oškodovani — tako Slovenci kot Hrvati, Srbi, Muslimani in Makedonci. S skupnimi močmi jim je vendar uspelo, da so ne samo dobili nazaj, kar so izgubili, temveč celo nanovo dobili Istro, Reko, Zadar in drugo ozemlje.

Tragično je, da je Jugoslavija postala žrtev strahot druge svetovne vojne in tudi državljanske vojne, preden se ji je posrečilo rešiti glavni notranji problem — narodnostno vprašanje — in najti način, da vskladi razlike med svojimi narodi v izročilu, obliki kulture, veri in jeziku. S sporazumom med Mačkom in Cvetkovićem in z ustanovitvijo Banovine Hrvatske je bil resnično napravljen korak v pravi smeri, v kateri se je politična dejavnost nadaljevala na srečo tudi po vojni, tako da je končno uspešno razrešeno narodno vprašanje Makedoncev in bosansko-hercegovskih Muslimanov. Pristanek na osnovno potrebo jugoslovanskih narodov, namreč da naj imajo svoje posebne države v jugoslovanskih okvirih, je odstranil nedvomno najmočnejši vzrok medsebojne nesloge, dasi nekatera vprašanja v tem pogledu ostajajo odprta. Toda naj si bodo začasni spori med jugoslovanskimi narodi že kakršni koli, v njihovem skupnem interesu ostane, da branijo in ščitijo skupne zunanje meje.

Politični, gospodarski in družbeni sistem, ki je bil vsiljen jugoslovanskim narodom leta 1945, se bliža zlomu. To nikako ne sme privedi do družbenega zloma z vsemi tragičnimi posledicami: anarhijo, medsebojnimi obračunavanji in vladavino najmočnejšega. Da bi vse to preprečili, je nujno, da se Zveza komunistov Jugoslavije žrtvuje v interesu države in narodov s tem, da se odpove monopolu oblasti. Samo tako je mogoče storiti prvi korak za državno in narodno ozdravitev s tem, da dobe obstoječe državne in družbene ustanove možnost delovati svobodno brez nadzorstva Zveze komunistov. Nadaljnja poteza bi morale biti svobodne volitve, tako da bi ljudstvo svobodno izbralo svoje prave predstavnike. Samo tako bi suvereni narodi Jugoslavije mogli končno odločati o svoji bodočnosti in stopiti na pot k ozdravitvi.

Niti najmanj ne dvomim, da bo tretja Jugoslavija, skupnost svobodnih narodov, našla odgovore na vse težave in probleme, čeprav so ti trenutno videti nepremostljivi. S hrabrostjo in odločnostjo, potrpežljivostjo in s pogledom v bodočnost ob polnem spoštovanju človeških pravic vseh posameznikov ne glede na njihovo narodnost in vero bomo našli pot k uspehu, ako bomo delali skupno in ako ne bomo pozabili na sporočilo blaženega svetega Avgušтина: "Enotnost v vsem, kar je skupno, svoboda v vsem, kar je različno, pri vsem pa ljubezen."

Alexandar B

KRIVDA IN GREH

(Nadaljevanje)

Zločin kot začetek

S samim tem dejanjem, s pobjem domobrancev, je bila na novo, z grozo fizičnega uničenja dela naroda, dosežena z-edinitev. Ta zločin je **HKRATI** začetek. **Hkrati ZLOČIN** in hkrati **ZAČETEK**. Samo-potrditve naroda. Nekakšna samo-ustanovitev. Ja zločin in je začetek. Je eno **IN** drugo. Je oboje hkrati. Če negiraš eno, negiraš drugo.

S takšnimi grozovitostmi se narodi kot narodi v zgodovini postavijo ali vzpostavijo na novo, drugače. Tudi ta pobje je take vrste zločin, ki nas je vzpostavil na novo; brez njega bi bili drugačni, kakor smo.

Brez tega pobja ne bi bili to, kar smo in kakor smo za vsa naša prihodnost vnaprej.

Brez tega pobja ne bi bila to, kar sem in kdor sem.

Takšno grozovitost je treba „pozabiti“. Pozabiti kot maščevalno misel, ki bi iskala zadoščenje in opravičilo za greh — pa se le zagrinja v nove in nove grehe, da bi zakrila tisti prvi greh: **zločin**. Pozabiti je treba to grozovitost kot strupeno zel, ki bi iskala vedno novo in novo prst za svojo rast. **Spominjati** pa se je treba takšne grozovitosti prav kot narodove tragedije in njegove veličine v trpljenju. Pozabiti je treba sovražstvo, ne pa tiste usodne sprepletanosti, ki jo je izzvala, in ki tudi nas' družijo v eno narodovo telo.

Toda najprej si jo moramo vzdigniti v **spomin** prav kot **narodovo tragedijo**, da jo bomo sploh mogli pozabiti kot sovražstvo. In da bomo zmogli postati eno narodovo telo, ki ga' prevevata „spominski občutek“ (75) in „spominsko čustvovanje“ (76), **spomin** kot stoja (v-stajenje) na meji med praznikom in nihilizmom.

Stanje na tej meji, na tem mestu, mi omogoča, da povežem preteklost s sedanjostjo in da šele od tod pogledam naprej v prihodnost. Omogoča mi, da ne prezrem tistih, ki so odšli; da stegnem roko do tistih pred menoj in da jo ponudim tistim, ki prihajajo. Takšna stoja mi omogoča drugačen odnos do zgodovine, do bližnjika.

Nikogar ne kličem na za-govor, niti v tem smislu ne, kakor Kocbek, ko pravi v omenjenem intervjuju Pahorju: „Odgovorni ljudje nam morajo razložiti, kako je mogla osvobodilna zmaga spočeti iz sebe tako ostudno čezjazen pred nasprotnikom. Povedati nam morajo, kako more odgovornost

75 Listina, sts. 503

76 Listina, str. 502.

za zgodovino odvezati od odgovornosti do človeka?“ Odgovornost do človeka je na paradoksen način povezana z odgovornostjo do zgodovine. Iz brezna zgodovinskosti zgodovine, iz breztemelnosti naše biti prihajajo nedoumljive osebne odločitve. Poslednjega, vse-utemeljujočega odgovora na „zakaj“? — ni. Tega odgovora ni niti za nas, ki nismo bili konkretno udeleženi v tem dejanju, kakor tudi ne za tiste, menim, ki so bili konkretni udeleženci in eksekutorji sami. Grozno in nedoumljivo je, nikoli doumljivo, kakor je nedoumljiva skrivnost človekovega prebivanja.

Neposredno vmešani v to dejanje nam morejo osvetliti konkretne okoliščine za takšno odločitev in izvedbo te eksekucije, morejo nam pojasniti svoje osebne razloge in strahove, — ki so do tega pripeljali — toda odgovora kot Odgovora ni. Ni Odgovora, ki bi to dejanje dokončno opravičil in tudi ni Odgovora, ki bi to dejanje dokončno obsodil. Ne obstaja beseda, ki bi dejanje zbrisala s sveta in tudi ne beseda, ki bi ga dokončno utemeljila, opravičila. Obstaja dejanje samo, **to mesto**. Skrivnost in nedoumljivost človekovega življenja je prevelika, zadnjega razloga svojega delovanja ne vidimo. — Zakaj o tem pišem? Ne vem. — To je preprosto treba vzeti nase. Dejanje je **to mesto**, kjer se moremo in moramo srečavati ljudje kot ljudje. „Nikoli do kraja spoznana vezljivost zgodovine“ (77) nas sicer ne rešuje odgovornosti za greh in krivdo, toda **dopušča** nas same prav kot ljudi.

Strinjam pa se s Kodbekom, da je to dejanje porojeno iz ostudne bojazni pred nasprotnikom. Ampak — od kod bojazen? Mar jo je res dokončno mogoče pojasniti zgolj s potekom državljanske vojne pri nas? Če bi iskala odgovor, takorekoč zagovor neodgovornih ljudi, mar ne bi počenjala istega, kar so počeli oni sami, to je iskala od njih odgovor in zadoščenje, kakor da so absolutno odgovorni; pač po isti logiki: ni važno, kaj ste subjektivno hoteli, objektivno ste izvršili zločin. In pika. — Mar tako vprašujoč ne bi počela natanko istega, kar so počeli in dokončali oni sami?

Ne more biti stvar v tem, da se krivda za-govarja, od-plačuje in maščuje — temveč, da se nosi. Da se niti ne prekrije-pozabi s ciničnim opravičevanjem niti ne razraste kakor rak sovraštva in maščevanja. Ne: odgovarjati za krivdo, ne: odplačevati jo, temveč — prenašati jo. Vzdržati jo. To je edina pot iz verige sovraštva, v katero smo že tako dolgo ujeti.

Ni nobene zgodovine kot Zgodovine, kot Resnice, ki bi jasno in nedvoumno razločevala, kaj je zgolj dobro in kaj je zgolj zlo, kaj je laž in kaj resnica. To seveda ne pomeni, da ni ne greha ne krivde. Nasprotno, to ravno pomeni, da greh je in krivda je, a da se nikoli ne dasta ne odplačati ne zničiti. Nič ni mogoče znikati, zničiti. Samo Bog bi ga mogel „utemeljiti“ — ker bi ga tudi mogel pre-klicati, obrniti trak časa nazaj in — zbrisati kot nikoli-dogodenega. — Torej tega dogodka, tega brezna, praznega mesta tudi

ni mogoče z ničimer zapolniti. Kot tak ostaja del naše zgodovine. Kot tak dogodek mora ostati ves čas zaprt prav kot naš dogodek, zadevajoč nas v naši biti, v naši človečnosti. Razprt kot **groza**, ki nas utemeljuje kot narod in nas tudi razpira v prihodnost. Breztemeljnost zgodovine, zbrana v tem **groznem** dejanju je obenem vse-(nas)-utemeljujoča.

Zakaj res je, vsa človeška zloba se je zbrala v odločitvi tako **likvidirati** svoje ujetnike — toda od kod zloba? Iz brezsrčne misli, iz mrzle in trde ideologije? Ali pa je v ideologiji le našla svoje mesto in opravičilo? V človeku je brezno vprašanja, ki mu nihče ne ve odgovora: „kaj je tista lahkota, ki z nje eden postaja klavec, drugi pa njegova žrtev?“ Kdo bi mogel na to odgovoriti?

Šele takšno gledanje, ki vzame nase razpornost človekovega nehanja in vzame nase s tem tudi narodovo zgodovino kot tako, nam dopusti, da tako v žrtvi kakor v klavcu navsezadnje vidimo zgolj človeka, človeka v njegovi usodi. Kot „žrtev“ usode, t.j. človek sam. Morda mora človek prehoditi veliko poti, da bi se „zbal sam sebe“ in da bi spoznal, da se nedolžnost in krivda prepletata, da „nedolžni postaja krvnik, krvnik pa postaja žrtev nedolžnega“. To je ta čudna sprepletanost. Kdo je Abel in kdo je Kajn — samo v simbolični zgodbi je to čisto jasno.

(Sledi)

T. š.

ZALIVSKE "ČERI" L. 1987

Revija Zaliv, ki jo izdaja pisatelj Boris Pahor, je za branje — izvemši nekaj strani — posebna zanimivost in užitek. Že uvodnik s temeljito obdelavo sodobne slovenske problematike in pretresom možnosti izhoda iz vsestranskega vkleščanja republike Slovenije, je vreden razmišljanja. Ni dvoma: Pahor je idealist, svobodnjak, narodnjak, ki mu je usoda naroda pri srcu! Najsibo pisatelj Pahor socialist, zavzet pripadnik OF in še kaj, mislim, da mu kot poštenjaku lahko razumevajoče prisluhnemo. Priznati je treba: V Zalivski vsebini najdemo stične točke v marsikaterih bistvenih narodnih vprašanjih, ki bi mogle omiliti, če že ne postopno odpravljati — našo kronično slovensko razdrobljenost.

Zal je Zaliv — kot marsikatera knjižna izdaja tržaških (Slovencev — silna redkost v tukajšnjem zdomstvu. Neobhodno potrebna knjižna izmenjava — vsaj med knjižnicami — ne deluje, kot bi bilo pričakovati. Prav zato podajamo bralcem Tabora v vednost in presojo celotne sestavke najbolj kočljivih Pahorjevih ugotavljanj.

Enačenje krivde

Pri prebiranju Zaliva se mi je zdelo, da plujem z ladjico po umirjeni brezvetrovni zalivski gladini, ko ladja nenadoma sunkovito zadene — ob čeri. Oko se mi je namreč zaustavilo na treh straneh Pahorjevih razglabljanj. Na strani 121 po citiranju že znane prežvečene Kocbekove izjave o preganjavici in móri, Pahor pravi:

„Katarza. Mislim, da je čas katarze že zdavnaj napočil. A če sedanji krizni položaj slovenstva potrebuje strnjenost vseh, potem je to najbolj primeren trenutek, da nosilec narodove tragedije — tako zmagovalci, kot premaganci — najdejo način, da nam z javno spovedjo in javnim obžalovanjem, prinesejo potrebno katarzo...“

Zares škoda, da táko enostavno enačenje krivde in obojno spravljajanje na isto ravén, želja po javni spovedi (kajpada „premagancev“) — skali in zamegljuje že razsvetljujočo Zalivsko kristalnost in umirjenost. Le česa naj bi se premaganci morali spovedati? Da se niso še preživeli domobranci uvrstili prostovoljno med „klavno živino“ in tako še bolj napolnjevali brezna s svojimi trupli? Ker so množične žrtve komunizma v skrajni stiski za ohranitev golega življenja in domov bile primorane zateči se k samoobrambnim sredstvom. Čudna katarza, če bi morale še žrtve komunistične revolucije opravljati javno spoved — zato, ker so postale žrtve terorja in silija!

Obojestransko izpraševanje vesti

Pisatelj Pahor pa razpreza na str. 236 še nadalje svoje misli. V zvezi z razpravo dr. Katice Cukjati v eseju Spomenke Hribar v 57 številki Nove revije (objavljeno v Svobodni Sloveniji 16. 4. 87) méni, da bi nas poglobitve in izjave razumníc lahko prej približale rešitvi slovenske usode, kot moška razumska razglabljanja. A sledi:

„Vendar pa ob anamnezi Spomenke Hribar (in še marsikoga na Slovenskem) pogrešamo anamnezo o preteklih odločitvah tistih, ki so se borili proti marksizmu s stališča naravnega prava. Danes namreč vemo, da kakor so se za dosego svojih ciljev bojevali na nesprejemljiv način marksisti, tako so se proti marksistom bojevali na nesprejemljiv način tudi protimarksisti. Zato jutrišnje vseslovensko spravo lahko pripravljajo samo obojestranska izpraševanja vesti. Zato ob zgodovinskem odločilnem premiku, ki ga dosega Spomenka Hribar s svojo znanstveno raziskavo, zdaj pričakujemo protimarksistično študijo bojevnikov proti marksizmu...“

Samo tako ne bomo ostali sredi poti.“

Tako je Pahorjevo ugotavljanje, a pri tem pozabi pojasniti: Na kak-

šen sprejemljiv način naj bi se protikomunistični bojovníki zoperstavili marksizmom. Pahor bi moral vedeti, da še preden so se zapoznelo organizirale prve oborožene skupine, je že padlo na stotine nedolžnih ljudi od partizanskih tolp po navodilih komunistične partije in talcev od okupatorjeve krogle — posledica brezvestnega izzivanja ne glede na število žrtev in požganih domačij. Razlika v napakah ene in druge strani — število žrtev jasno govori — je tako ogromna, da je vsaka primerjava za količčaj dobrega poznavalca tedanjih razmer odveč. Pahorjevo sklicevanje na Spomenko Hribar in njeno „znanstveno raziskavo ali izpraševanje vesti, češ da bi kaj takega moralo priti tudi pri protikomunističnih bojovníkih, je zgrešeno. Res, Spomenka Hribar je hvalevredno pogumno s svojimi izjavami izzvala premike, čeprav iz pietetnih čustvenih ozirov — toda v svojem imenu. Izrinjena iz partije, kot zasebnica! A manjka konfiteor vodilne odločujoče STRANKE, odgovorne za množične zločine. Naj nam pisatelj Pahor pojasni: Zakaj je bližina Kočevskega Roga glavnega morišča domobrancev nedostopna in proglašena za vojaško območje? Zakaj množične žrtve tudi iz ostalih številnih morišč še danes ne morejo imeti dostojnih skupnih grobov? Zakaj sramotilni spomenik pred ljubljansko škofijo še ni odstranjen? Zakaj je Božič v Sloveniji še vedno delovni dan? Kaj so opazni znaki priznanja krivde, poprave krivice, kj bi sprožili nadaljnje premike iz zastoja sredi poti,

Pahor pričakuje sedaj protikomunistično študijo bojovníkov proti marksizmu (ali bolje rečeno proti komunističnemu nasilju). Izšla je že lepa vrsta knjižnih izdaj, v katerih so prikazani vojni dogodki komunistične revolucije, pričevanja, dokumenti itd., a kaže da pisatelj ni segel po nobeni. Za popolnejšo orientacijo pri ocenjevanju in primerjavi krivde obeh strani mu radi postrežemo z nekaterimi naslovi knjig in študij protikomunističnih bojovníkov. Iz njih bo razvidno, da ni bil edini Lado Piščanec (mlad, zaveden, primorski duhovnik) likvidiran od partizanov, kar omenja in obsoja tudi Pahor — takih ustreljenih in poklanih Piščancev je bilo v vsej Sloveniji na stotine, tisoče...

Vzpodbudna — „nedosledna“ poslanica

Pisatelj Pahor se dotakne na str. 241 še sporočila „Vrnjenih domobrancev prevaranim partizanom“, objavljenega v „Svobodni Sloveniji“ 27. avgusta 1987 pod naslovom „Spodbudna, a nedosledna poslanica“. Takole razvija svoje misli:

„Kar je v tem poskusu, ki smo ga označili kot vzpodbudnega, napačno, je enačenje dveh tez, ki nista enakovredni. Podpisniki namreč pravijo, kot je vas zlorabila partija, tako so nas zlorabili zavezniki oziroma Angleži... A kakor je obsojanja vredno angleško postopanje 1945, le ta njihova prevara ne spada v čas vojskovanja. Takrat, to se pravi, za časa spopada, pa so se domobranske čete bojevale na strani angleških sovražnikov in če jih

je takrat kdo prevaral, potem so jih njih voditelji, ki so kot nepolitični politikji računali, da jih bodo kot protikomuniste Angleži imeli za prijatelje, čeprav so bili povezani z njihovim smrtnim sovražnikom (Zrno resnice! Op. T. Š.).

Zato bi moral biti tak dokument, ki poudarja potrebo po resnici, sestavljen drugače, vanj bi morala priti omemba odgovornosti vseh, ne samo partije. Kakor so namreč spričevalo spravljivega duha, so take ali podobne poslanice zmeraj le obsodba drugih, v tem primeru obsodba prevare partije in obsodba „albijanske“ prevare.

To pa zadeve ne premakne z mrtve točke.“

Tu se prepletajoča nit Pahorjevega ocenjevanja odgovornosti dogajanj v zadnji medvojni dobi konča. A za seboj pušča nejasen, dvomljiv vtis: Medtem ko se v osrednji Sloveniji vedno bolj in bolj dvigajo glasovi celo iz komunističnih vrst in razgaljajo početje edine odgovorne stranke v polpretekli dobi in sedanjosti, pisatelj Pahor še ne razlikuje hotenega, načrtnega, množičnega zločina — stalinistične revolucije — od vsiljenega, v naglici z vsemi logičnimi napakami improviziranega, pogojenega silobrana. Ampak — treba je razumeti: Pahor pač živi v svojem svetu. Na svoj način je doživljal tako imenovano „Narodno osvobodilno borbo“. Piše, kar čuti. Njegove misli so iskrene, tople, polne zaskrbljenosti za bodočnost slovenskega naroda. Razen že omenjenih spornih ugotavljanj, so preostala njegova gledanja na narodna vprašanja precizna — ni jim kaj ugovarjati. Zato revija Zaliv zasluži pozornost tudi v zdomstvu. Vendar želimo pisatelju Pahorju, da bi se čimbolj seznanil s protikomunističnim študijem, ki sledi v naslednjih vrsticah. Vsaj nekatere knjige bodo g. Pahorju še dosegljive. Upati je, da bosta po morebitni obdelavi tega prezrtega protikomunističnega gradiva Pahorjeva primerjava in presoja malo drugačni.

PROTIMARKSISTIČNE ŠTUDIJE BOJEVNIKOV PROTI KOMUNIZMU

- 1943 Črne bukve (založba Slovenski dom).
- 1944 F. Glavač: V znamenju Osvobodilne fronte.
- 1949 Zgodbe mučeništva Slovencev (založba Slovenska beseda, Bs. Aires).
Historia de un fusilado (založba Slovenska beseda, Bs. Aires).
- 1950 Matija Škrbec: Rdeča zver, pijana krvi (Cleveland, Ohio).
- 1951 Stane Pleško: Mimo smrti v svobodo (Toronto).
- 1952 Matija Škrbec: Krivda rdeče fronte (trije deli) (Cleveland, Ohio).
- 1955 Ivan Korošec: Čas pod strelji (založba Svobodna Slovenija).
- 1958 John A. Arnež: Slovenia in European Affairs (New York, 1958).
- 1959 Bor M. Karapandžić: Kočevje — Titov najkrvaviji zločin (ZDA).
- 1960 Tabor ZSPB: Vetrinjska tragedija (Cleveland).
- 1961 Franc Grum-Stane Pleško: Svoboda v razvalinah (Grčarice-Turjak-Kočevje) (ZDA, Cleveland).

- Franc Sodja: Pred vrati pekla (Buenos Aires).
- 1963 Studia Croatica: La tragedia de Bleiburg — s prilogom: La tragedia del pueblo esloveno (Buenos Aires).
- 1965 Franc Ižanec: Odprti grobovi (4 deli) (Buenos Aires).
- 1970 Tabor ZDSPB: Matjca mrtvih (4 deli) (Slovenci pomorjeni po OČ 1941-1945) (Cleveland, Ohio).
- 1972 Miha Marijan Vir: Pravi obraz Osvobodilne fronte (3 deli) Buenos Aires.
- Vladimir Kozina: Komunizem kot ga jaz poznam (založba F. Žakelj, Dokument št. 1, Buenos Aires).
- 1973 Matjaž Klepec: Teharje so tlakovane z našo krvjo (samozaložba, Buenos Aires).
- Tomaž Kovač: V Rogu ležimo pobiti (samozaložba, Buenos Aires).
Revolucija pod Krimom. Dokument št. 3 (založba dr. F. Žakelj, Buenos Aires).
- 1974 Dr. Filip Žakelj: Tažoriščni arhiv priča. (11 delov) (Enajst preostalih knjig — dokumentov označenih s številkami: 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13 izdanih postopoma v naslednjih letih. Buenos Aires).
- 1975 Vladimir Kozina: Slovenija v plamenih (založba Sij) Buenos Aires.
- 1979 Revolucija okoli Limbarske gore. Dokument t. 14 (založba dr. F. Žakelj) Buenos Aires.
- 1980 Loška dolina — žrtev revolucije (založba Sij).
- 1982 Andrej Prebil: Verige lažne svobode (samozaložba, Čile).
Alojzij Geržinič: Boj za slovensko šolstvo na Primorskem (Slovenska kulturna akcija, Buenos Aires).
- 1984 Stane Kos: Stalinistična revolucija (1. del, samozaložba, Rim).
- 1985 Tabor ZDSPB: Bela knjiga slovenskega protikomunističnega upora 1941-1945 (tudi v angleščini, 1970).
- 1986 Vladimir Kozina: Slovenija, dežela moje radosti in moje bolečine (tudi v angleščini, 1980) (založba Tabor ZDSPB).
- 1987 Nikolaj Tolstoj: The Minister and the Massacres (tudi v slovenščini).

ČE HOČEMO BITI VREDNI NJIHOVE ŽRTVE, JE POTREBNO, DA VSAKTERI SLOVENEK NA NAJBOLJŠI NAČIN IZVRŠI NALOGO, KI SO NAM JO NALOŽILI NAŠI MUČENCI.

Tema za razmišljanje

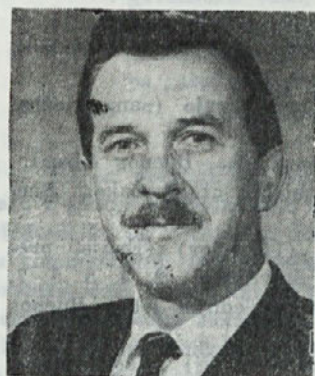
SVOBODA NI DAROVANA; TREBA JO JE PRIBORITI.

Max Stirner

NEKAJ O FRANCETU GRUMU

(Ob tretji obletnici smrti)

Kako sem ga spoznal in poznal.

Spomladi leta 1946 sva se spoznala z Matevžem. Tudi on je bil vrnjen iz Vetrinja kot domobranec, a je na poti v Teharje pobegnil, kakor tudi še precej drugih fantov iz njegovega kraja. Tudi je že preje leta 1943 pobegnil iz pripravljalne vojaške službe (Arbeitsdienta), bil ujet na Dunaju, odkoder so ga odpeljali na Poljsko v kazenski bataljon, iz katerega je le malokdo ostal živ. Le njegova fizična moč ga je ohranila pri življenju. Bi bilo prav, da bi ta kazenski bataljon nekdo opisal; morda Matevž sam? Naj omenim le nekaj, česar se spominjam po pripovedovanju njega. Nekoč so morali teči 40 km daleč in tam zasaditi kol v zemljo ob spremstvu nemških oficirjev, ki so se vozili zraven na motornih kolesih. Kakor hitro pa je kdo omagal in padel od utrujenosti, ga je takoj oficir z motorja ustrelil. Prav tako so jih potem pošiljali na mrtve straže na fronto. Po prestani kazni je ostal v vojski, od koder je leta 1944 pobegnil. To pot je prišel srečno domov in bil namenjen iti v partizane, videč v njih še borce za svobodo naroda. A kakšno razočaranje! Medtem so mu doma partizani ubili očeta in strica, ki ju je bila ena sama zavednost in ljubezen do naroda; saj sta bila oba ubežnika od fašizma iz naše lepe Primorske. Tako je Matevž postal domobranec v Ihanu. Nato Vetrinje in vrnitev...

Kmalu po spoznanju sva postala prijatelja, saj sva si bila v tolikem podobna, in kmalu je v najinem pogovoru prišlo na vrsto vprašanje, kaj pa sedaj doma? „Jih greva pogledat?“, in že je bil sklep: „greva“. (Matevža je več kot vse drugo vleklo domov, da bi šel molit na grob očeta.) Že sva pričela s pripravo.

Organizirati je bilo treba dovoljenje za nekak 20 km obmejni pas in dobiti orožje; saj bi bilo brez orožja preveč tvegano.

Jaz sem šel v poletju 1946 brez dovoljenja obmejnega pasu domov po obleko, ko nisem imel nič več obleči. Imel sem samo kratke rdeče „pumparice“, narejene iz ženskega krila, ki mi ga je neka gospa podarila v Vetrinju; žaklovina. Tiste hlače sem likal vsak dan; a kaj, ko so vse razpadale. Prosil sem v peggaškem skladišču, da bi dobil kake hlače, pa sem dobil odgovor, da je prišlo nekaj obleke za domobrance, a le za doležjske. Pa sem šel domov po obleko. Dve obleki sem prinesel in lep zim-

ski površnik, a sem bil nazaj grede pred boroveljskim mostom ujet od avstrijske policije in sem zato presedel v zaporu 10 dni v Borovljah.

Obrnil sem se na Matkota, če ima morda kakšne veze pri avstrijski policiji. Nekaj mi je obljubil in pa, da naj se oglasim čez dva dni. Ko se vrnem čez dva dni, je imel že vse organizirano za drugi dan.

Že drugi dan v jutru odpotujeva z vlakom v Celovec in izstopiva, kot je bilo rečeno, da naju bo nekdo čakal. Zato se ogledujeva po kolodvoru, kdo se nama bo približal. Seveda sva si mislila, da bo to kakšen policaj; kar kmalu pride mlad fant, najinih let in najprej vpraša mene, če sem jaz Cene. Na moje potrdilo se obrne do prijatelja in mu reče: „Potem si pa ti Matevž“, in se nama predstavi: France Grum in da naju bo on varno prepeljal preko obmejnega pasu in posodil brzostrelke; da imamo šest ur časa za vlak, ki nas bo pripeljal v Borovlje, na kar bova vzela še avtobus do obmejne vasi Sele. „Ta čas pa pojdemo v gostilno, da nekaj pojedemo in se še kaj pogovorimo!“ Tako smo šli v gostilno na Bahnhof Strasse 47. Tam smo bili na kosilu in se pogovarjali do odhoda vlaka. (V tej gostilni je svoj čas SNO „reševal“ vetrinjske probleme).

Franci, kakor smo ga pozneje imenovali, nam je pravil: 17 fantov je odšlo maja 1942 v ilegalo z velikim zaupanjem in navdušenjem ter pod zelo sposobnim vojaškim vodstvom. A ker niso dobili podpore od slovenskih nekomunističnih predstavnikov, so se morali avgusta priključiti Slovenski legiji, vaškim stražam. Razpad Italije ga je dobil na Dolenjskem in je prišel s fanti v Novo mesto, kjer so se umikali z Italijani pred Sotesko umaknili v hrib, nato pa v treh kolonah na Zameško. Eno teh je vodil on. Prva je prispela in ščitila Vuletovo kolono, ker so jim bili komunisti za petami. Potem so jurišali in komuniste zapodili v beg. Nato je bil domobranec in leta 1945 poveljnik Velikolaškega udarnega bataljona. Pred koncem vojne je bil ranjen na Dolenjskem že v borbi s prekomorsko partizansko divizijo in bil pripeljan v vojaško bolnišnico v Beljak, iz katere so po ozdravljenju Angleži pošiljali oficirje v Jugoslavijo. Francetu se je posrečilo pobegniti s pomočjo treh slovenskih deklet — preoblečen v žensko. V Vetrinje je prišel že po vrnitvi domobrancev. V Vetrinju se je srečal s svojo zaročenko Albino, se poročil in odšel v taborišče Spittal. Pa pustimo to!

„Na postaji vaju bom predstavil policaju, ki je tudi Slovenec. Držita njega, pa bo vse prav.“ Že v Selah pa nama je povedal za hišo, kjer bova pod podom našla shranjeno orožje.

Prišel je čas odhoda. Že pozno popoldne smo se pripeljali v Borovlje. Seveda so v vlakom legitimirali vsakega ob prestopu obmejnega pasu, le naju ni nihče nič vprašal, kot da naju ne bi bilo na vlakcu. V Borovljah seveda na avtobus in že kmalu prispeva v Sele in do kmeta, kjer sva tudi prespala. Drugi dan pa nekako ob 4. uri naprej proti Košuti, kjer naj bi prekoračila mejo. Jaz sem pot že poznal, saj sem pred letom vzel isto pot, ko sem šel domov po obleko. Franci naju je še prosil, naj povprašava za nekatere stvari, katere sva mu zelo rada obljubila.

preden smo se poslovili. Tudi s tistim policajem sem še govoril v vlaku, predno sva izstopila v Borovljah, kako se dobimo nazajgrede, da ne bom zopet zaprt. Morala se bova oglasiti pri njemu, od tam bo pa že on uredil. In res se nazaj grede oglasiva pri njemu in zjutraj v svitu sva prekoračila železniški most 200 m. višje od borovelskega in se tako srečno vrnila v spittalsko taborišče.

Drugi dan me že poišče Franci, da se pogovoriva. Ne vem, kako je zvedel, da sva že nazaj. Pripovedujem mu, kaj vse sva doživela; pravzaprav jaz, saj z Matevžem sva se kmalu ločila, pa šla vsak v svoj kraj. Povem mu dogodek, ko sem se vozil z biciklom v neki kraj in sem moral nekaj precej časa čakati, da sem lahko šel naprej. Tako sem bil prepozen za kraj, kamor sem hotel iti, in se že v svitu ustavim pri neki hiši na dvorišču. V kuhinji je bila luč. Misleč, da je mati že v kuhinji, odprem vrata, ki niso bila zaklenjena, in vstopim. Pri mizi sta sedela domača hčerka in fant iz moje fare, ki sem ga dobro poznal še od prej. Ko sem bil namreč vrnjen iz Vetrinja in nato gnan na morišče, je bil tudi on zraven med stražarji z brzostrelko. Ni bil blizu mene, pač pa bolj na koncu kolone. Vseeno sem ga opazil in sedaj takoj spoznal. Seveda sem se ustrašil; pa ne zame, pač pa za hišo. Jaz bi šel naprej, kaj pa cni je bil problem, in se nisem takoj odločil, kaj storiti. Pa začne dekle praviti, da ve, da je on streljal domobrance, da se kesal in da mu je žal. Da je njej vse povedal, pa da se imata rada in da se mislita poročiti. Toliko časa me prepričujeta, da sem jima verjel, pustil fanta, da je odšel domov, jaz pa sem ostal še dva dni pri hiši. Kako veliko ljudi, da je proti, posebno po vaseh, da sem v nekaterih vaseh tudi podnevu hodil okrog, da se je življenjski standart zelo poslabšal od janskega leta, ko ni več UNRRA-e.

Pa pravi Franci: „Sta videla; naš narod ni komunističen in bo zelo trpel pod tem režimom, prekleti! Seveda nosijo del krivde tudi naši politiki, ki niso skupno in odločno nastopili, ko je bil še čas. Če bi z vso resnostjo podprli prvo ilegalo, bi bilo marsikaj drugače bil je še čas pred italijanskim razpadom, ko je bil po večmesečnih razgovorih med Karlom Novakom kot zastopnikom Draže Mihajlovića in Slovensko zavezovanejen dogovor, da vaški stražarji do 45 leta zapuste vaške straže in gredo v ilegalo pod Novakove oficirje, da organizirano pričakajo kapitulacijo Italije, razorože Italijane, po potrebi obračunajo s partizani in ostanejo v ilegali. Takrat so bile nacionalne sile v razmerju trije na enega partizana in bi bila stvar lahko izvedljiva.“ Povedal mi je tudi slučaj dr. Zdravka Kalana, škofjeločana, ki sem ga poznal le po imenu.

Dr. Zdravko Kalan je bil vodilna oseba v SLS in je bil med okupacijo eden med šestnajstoricou zaupljivih oseb, ki naj bi odločale v imenu stranke. Je bil tudi župan Novega mesta in hodil na seje v Ljubljano. Po tem sporazumu z Novakom je odšel v Novo mesto, da izroči navodila poveljnikom vakih straž. A že po par dnevih je prišel kurir iz Ljubljane do dr. Kalana s sporočilom, da tisti dogovor ne velja, da ga SLS ne

prizna in naj oficirji vaških straž čakajo na kuverte, ki jih bodo dobili in smeli odpreti šele z razpadom Italije; tam bodo pisana navodila, kako ukrepati. Dr. Kalan da je zato odstopil od šestnajstovice.

Seveda bi bilo prav za zgodovino, posebno pa še za našo mladino, ki že misli in čuti, da so se delale v našem vodstvu grozne napake, ki pa se jih ne da razztolmačiti. Naši še preživeli takratni politiki pa niso toliko korajžni, da bi upali sami napisati vso resnico. Zato bi bilo prav, da bi to opisal še sam dr. Zdravko Kalan, ki živi v New Yorku.

Pozneje mi je to verzijo dr. Kalana pripovedoval Jože Jenko. Ko pa sem nekoč v Ramos Mejiji v Slomškovem domu g. Antonu Skubicu, bivšemu glavarju Novega mesta pripovedoval to storijo, mi je dejal: „Vse je res, kar poveš, ampak ti politiki niso napravili te polomije nalašč, da bi naše uničili, pač pa zato, ker so mislili, da bodo naši stvari koristili.“ Bog se usmili; kdo pa je to kdaj mislil? Pač pa se morajo take pomote opisati, da se o priliki ne ponovijo več. Ko sem potem g. Skubica prosil, če lahko to napišem z njegovim dodatkom, mi je dejal: „Bolje, da ne!“ Od tega je že več let in se mi zdijo zelo važne njegove pripombe. Naj mi oprostite, če sem jih navedel.

Pa je še spraševal Franci, kaj vse sva opazovala doma in kaj misliva sedaj. In če se hočeva priključiti njegovemu pokretu? Seveda sva bila za to.. Strahu nisva poznala; na pol sva bila še v domovini. Tudi Franci se nama je dopadel. Mlad, korajžen. Ko nama je govoril o ljubezni do domovine, sva kar požirala, kljub temu, da sva rekla, da bo ta, naporna borba in mogoče še dolga. Poudaril pa je, da naju bo takoj obvestil, ko bo videl, da je vsaka borba zaman. Pozorno sva ga poslušala, saj sva že videla v njem idealista in junaka. Midva sva poznala dosti oficirjev, ki so živeli v taborišču, pa hodili ven spat, kadar so sumili o preiskavi Angležev. Tudi zunaj lagerja po hribovskih farah po Tiroлах je bilo nekaj teh naših višjih oficirjev, ki so se skrivali pred angleško politično policijo kot vojni zločinci. Seveda je bil tudi Franci na seznamu in iskan ker se ni skrtil, ampak šel v napad. Kmalu so zvedeli zanj in ga iskali tudi partizani in pošiljali trojke v Avstrijo za njim. Pa je naša protiobveščevalna služba zelo dobro delala in smo jim bili takoj na sledu. Kolikokrat smo se jim smejali, ko smo jih opazovali.

Tako sva postala vojaka Osvobodilne vojske Kralja Matjaža in prisegla pokorščino in med drugim tudi, kako smeva rabiti orožje. To le v silobranu; in to pod smrtno kaznijo. Vse je laž, da so naši kje ubili kakšnega partizanskega funkcionarja; le v silobranu smo bili upravičeni rabiti orožje. Nič ni naju prizadelo to, ker nisva bila maščevalna in nisva želela smrti našim najhujšim osebnim sovražnikom. Jaz sem tudi pri domobrancih bil bolj vesel, da sem ujel partizana in ga pripeljal na postojanko. Morda je bil zapeljan; če pa le ni hotel biti premagan drugače kot s smrtjo, pa Bog pomagaj. Matevž pa isto. V patroli, v kateri je bil tudi Matevž, so ujeli morilca njegovega očeta, pa ga ni streljal ne pretepal. Pa se ni bal, saj je bil eden najboljših borcev na

postojanki. Ne vem, če je sploh vedel, kaj je strah. Tako sva se o tem popolnoma strinjala. Večkrat, ko sem hodil po vaseh, sem se skoraj srečal z Hčevu Ivanom iz Cvetja pri Medvodah. On je ob meni stopal z brzostrelko, ko so me gnali na strelišče. Sem ga takoj spoznal, pa mi ni prišlo na misel, da bi se maščeval; on bi me pa ubil s sovraštvom, čeprav sem mu veliko dobrega naredil preje v nemškem Arbeitsdienstu. Pozneje je pa do smrti moje sestre hodil jokati, da mu je žal.

Seveda sva počasi spoznavala še druge soborce. Vsi krasni fantje in vsi smo oboževali Francija. Tak prijatelj nam je bil. Ko se nam je poročil prijatelj v Šmihelu, je bil Franci za pričo. Mislim, da je bila poroka javljena ob osmih zvečer; pa smo čakali njega, ki ga ni in ni bilo. Nakar se pripelje z zapravljivčkom. Ob 12. uri je bil še v Salzburgu. Vlaka ni bilo več in vozil se je s kamioni, nazadnje pa še s konjem. Pa je moral zopet ob 12 oditi z ohceti, ki je bila na Bistrici (Feistritz), ker je že drugi dan moral biti nazaj v Salzburgu in tako vsaj do jutra v Celovecu.

(Sledi.)

NAŠI MOŽJE

Golobič Jože – 75-letnik

Pomlad, maj mesec, kamor se ozreš samo cvetje, zrak poln svežega vonja po cvetlicah, torej najlepši mesec v letu.

15. maja 1913 se je rodil naš sedaj 75-letnik, dobro poznan Jože Golobič. Rojen je bil v mali vasiči Vrhe pri Dolžu, Stopiče, Novo mesto. Sin revnih staršev je stopil v težko življenje. Ko je bil tri leta star, mu je padel oče v prvi svetovni vojni. Vojaški rok je odslužil v stari Jugoslaviji 1939; ravno v času, ko so nacisti vdrli na Poljsko. Nato je delal eno leto na vojaških utrdbah na jugoslovansko-italijanski meji. Delo je bilo težko, ker so nosili cement pol ure

peš v hrib toda plača je bila sorazmerno dobra - 4 dinarje na uro. Toda splošna mobilizacija 1941 je Jožeta potegnila zopet v uniformo kot podoficirja.

Pred dvajsetimi leti mi je zdaj že pokojni primarij ljubljanske bolnišnice rekel, da težko življenje izoblikuje človeški značaj, in človeka težko življenje zgradi v močnega, pravičnega in odločnega.

To je dokaz resnice tudi pri našem 75-letniku. Ko je nastopil čas odločitve 1941, se Jože ni pustil zapeljati propagandi "proletarstva", temveč je stopil na stran resnice in pravice z vso energijo in odločnostjo. S takim nastopom pa koraka še danes z razliko bolj počasnih korakov. Že 1941 se je odločil stopiti na branik slovenskega naroda in domovine Slovenije. Stopil je v prvi Štajerski bataljon, temelj vaških straž in domobranstva, torej osnovni temelj zaščite in obrambe bratov in sester Slovencev ter domovine Slovenije pred rdečimi krvoloki.

Da, dragi Jože, tvojih hrabrih uspehov ne bom opisoval, ker jih ni malo. Moč resnice in pravice in ljubezen do sestra in bratov po narodnosti ti je dala pogumne in hrabre uspehe v branitvi domovine Slovenije pred rdečimi rablji skozi vse obdobje vaških straž in domobranstva.

Aprila meseca 1944 sem bil določen v šentviški (Meničaninov) bataljon. Sam sem doživljal, kako pogumno in hrabro si vodil svojo težko četo v neštetih akcijah na Dolenjskem, v Beli krajini in Notranjskem, vse do prihoda v Vetrinj.

V Vetrinju si bil že na kamionu z drugimi tvojimi vojaki v dobri nadi — smer Italija, ko je Vuk Rupnik pristopil in ti dal povelje, da izstopiš in kot starejši oficir spremljaš naslednji transport. Tvoje nasprotovanje ti ni pomagalo; moral si se ukloniti povelju s to razliko, da si lahko potegnili za seboj tebi najbolj zvestega spremljevalca v vsem vojnem času Jožeta Kostelca. Toda še isti dan je prišla strašna novica — živa priča — kam angleški mešetarji vozijo naše fante.

O, kako strašni časi! Kam zdaj? Nazaj čez Karavanke. To je bil en izid z orožjem; vendar pa zaradi močnega zasledovanja s strani rabljev in pomanjkanja hrane uspeha ni bilo. Torej nazaj h koroškim kmetom na delo; začasno, tudi samo za hrano.

Ob prihodu v Kanado 1946, najprej kontrakt v Montrealu na železnici, nato v Oshawo v General Motons. Nekaj let pozneje se ti je pridružila žena s sinom. Imela sta lepo uspešno in nam vsem zgledno življenje. Ni bilo bolnika Slovenca, da ga ne bi Golobičeva Ana in Jože redno obiskovala bodisi v bolnišnici, ali na domu v Hamiltonu, Torontu, St. Catherin, Whitby, Brooklin in Oshawa. Vedno pripravljena pomagati vsakemu posamezno ali pa v organizacijah; bodisi v cerkveni ali društveni. Zares, nam vsem v lep zgled!

Prijatelji Ti iskreno in srčno želimo, da bi Te Bog ohranil zdravega že mnoga leta s Tvojim življenjskim načelom resnice in pravice ter z idealom: Bog - Narod - Domovina!

Tvoj Prijatelj

Z vsakim dnem, ki tone v večnost, postaja naše domobranstvo naš največji zgodovinski ponos! Naši mrtvi so padli na predstraži vesoljnega človeštva v borbi med dobrim in zlim, med svobodo in suženjstvom! Bodimo jih vredni!

Dušan Dimnik – 70-letnik

Ker dokumenti kažejo, da se je rodil 25. januarja 1919, bo pač res, da tudi naš neumorni tehnični urednik Dušan Dimnik letos praznuje 70 letnico.

Če se ozira nazaj na to dolgo prehojeno pot, je lahko ne samo zadovoljen, temveč tudi ponosen zaradi sledov, ki jih je neizbrisno puščal povsod, kamor ga je zanašala usoda, ki pa se ji ni enostavno prepuščal, ampak jo je kot celovit mož s svojimi visokimi umskimi in značajnostnimi kakovostmi usmerjal skozi težave in trpljenje, katerih v teh 70 letih ni bilo malo.

Rodil se je v Trstu, od koder se je takoj po njegovem rojstvu družina morala pred fašizmom umakniti v Maribor, kjer je živel in študiral do leta 1933, ko so se Dimnikovi preselili v Ljubljano. Tu je končal realno gimnazijo in se vpisal na montanistično (rudarsko) fakulteto ljubljanske univerze. Toda lepo življenjsko načrtovanje idealnega mladeniča je, kakor tolikim in tolikim njegovim sovrstnikom, iznakazila boljševisška revolucija, katero so Stalinovi hlapci sprožili tudi v Sloveniji prav za časa itak že neznosne tuje okupacije, ko je trpeči narod imel na vse strani zavezane roke.

Vzgojen v neuklonljivem nacionalnem duhu se je Dušan takoj zavedel kje je njegovo mesto, kar je prišlo posebej do izraza ob ustanovitvi slovenskega domobranstva, ko ga že najdemo med organizatorji prve božičnice, ki je sprožila idejo takoj nato na široko organizirane socialne pomoči pod vodstvom poznejšega mučenca Narteja Velikonje in prezidentove hčerke Ksenije Rupnikove. Samo pravični Bog je Dušanu lahko plačnik za vse, kar je storil pri tej ustanovi, ki je v tistih groznih letih lajšala trpljenje tisočem in tisočem beguncev pred boljševiskim divjanjem na podeželju.

Ob koncu vojne se je z delom srbskih dobrovoljcev in četnikov pod poveljstvom generala Damjanovića prebil preko Primorske v Italijo in tako ušel Vetrinju. Zato je begunska leta preživel v taboriščih v Italiji, od koder je z množico ostalih slovenskih beguncev odplul neznan v bodočnosti naproti — v Argentino.

Kljub trdemu delu je tudi v novi domovini postavil vse svoje sposobnosti na razpolago za delo v prid slovenskega zdomskega občestva. Tako torej ni slučaj, da ga poleg drugih dejavnosti najdemo že med spčetniki organizacije slovenskih protikomunističnih borcev, kjer je od prvih začetkov garal na najrazličnejših delovnih položajih. Prav posebej pa smo mu hvaležni, da sedaj že 25 let korigira in oblikuje tehnično plat naše revije,

ki je tako tudi po njegovi zaslugi nedvomno najbolj brana publikacija slovenskega zdomstva in je v teh desetletjih s svojo idejno jasnostjo in nešteti zgodovinskimi gradivom povzročila že toliko glavobolov nasilnemu rdečemu režimu, pa nedvomno doprinesla dobršen del k prebujenju zdrave smeri javnega mnenja v domovini.

To tiho težaško delo — in toliko drugih dejavnosti, ki bi nam jih bilo na tem mestu nemogoče naštetiti — kakršno znamo pravilno ceniti predvsem tisti, ki smo udeleženi pri rednem izhajanju revije, opravlja naš slavljenec kljub temu, da je še vedno na poslu na odgovornem mestu pri argentinski državni ustanovi Obras Sanitarias de la Nación, kar kaže, da je navzlic letom tudi na svojem službenem položaju še vedno tako potreben, kakor je nam nenadomestljiv.

Dragi soborec Dušan, daj Bog, da bi nam še dolga, zdrava leta lahko bil zgled premočrnosti, zvestobe in dela za svete domobranske ideale: BOG — NAROD — DOMOVINA.

Tvoji TABORJANI

IZ DRUŠTEV

Srečno Novo leto!

Tako si ob vstopu v novo leto želimo leto za letom. Dostikrat je samo stisk roke, besede so izgovorjene iz same navade; drugega nič. Pa vendar je v teh besedah toliko, da se moramo ob njih resneje ustaviti in jih premisliti:

— to je mejnik med starim in novim;

— je nov kamen na naši zemeljski poti, ob katerem se ustavimo in pogledamo v obe smeri: za nami je 366 dni, za katere smo dolžni vsaj kratko zahvalo Bogu, ki nas je ohranil; zahvalo dolgujemo tudi svojim dragim, sosedom, prijateljem in znancem za vsako dobro delo, za prijazno besedo, za prijateljstvo in zvestobo. Pred nami pa 365 dni dolga pot v neznano. Posebno v to stran je te dni obrnjena naša misel. Kaj nam bo novo leto prineslo? Ali res samo srečo, medsebojno ljubezen, ki povezuje in ohranja vse dobro, ali vsaj upanje, ki dviga, daje življenje?

To troje si drug drugemu zaželimo:

Srečo... vsa srečo, popolno in neskaljeno. Pri tem pa ne pozabimo, da je sreča v božjih rokah. Tudi to imejmo vedno pred očmi, da je vsak od nas kovač svoje lastne sreče. Zato — iščimo božjih poti, pa bomo našli srečo v novem letu!

Bodimo dobri, saj je medsebojna ljubezen, ali vsaj volja delati pošteno in dobro, najtrdnjše poroštvo miru. Če bomo samega sebe tako izžarevali in razdajali, bomo dobro izpolnili svoj vsakdan, ki bo v srečo nam in ljudem okoli nas.

In za upanje prosimo, da nam ne ugasne kot luč, kateri zmanjka olja. Veliko moramo upati, dostikrat celo proti upanju. Če nas kdaj prevzame misel, da bi zavrgli še to zadnjo iskrico, se spomnimo na naše pomorjane brate, ki so zaradi upanja v boljši svet vse dali, pa bo tudi naš dan svetlejši in naš križ lažji. Ko je zadnja leta že vsak dan bolj očitno, da laž in hudobija izgubljata svojo moč, je še toliko bolj potrebno, da naše upanje v lepšo bodočnost ostane neomajno in trdno, združeno z vsemi tistimi, ki so zdaj verovali in upali v Lepoto in Resnico. Taki bomo v pomoč in oporo tistim, katere življenje upogiba, da v svetu ostane čim več takih, ki iz teme in preizkušenj zmorejo izluščiti pramen svetlobe, ki naznanja nov dan.

Da, nov dan se že sveti na obzorju, tako gotovo, kakor se sonce vsako jutro prikaže na modrini neba. V ta dan upamo in ga bomo po velikih žrtvah našega naroda tudi dosegli!

To je voščilo glavnega odbora vsem Taborjanom in po vas vašim družinam.

Za glavni odbor

Stane Pleško

Z a p i s n i k

32. rednega občnega zbora Tabora ZDSPB, ki se je vršil v soboto, 3. septembra v Lobetovi dvorani Slovenske pristave v (Genevi, Ohio, ob 18. uri.

1. Predsednik Tabora ZDSPB Ludvik Kolman je ob šestih uri in dvajset minut otvoril 32. redni letni občni zbor, na katerem se je vkljub sila slabemu vremenu zbralo mnogo taborjanov.

2. Predsednik clevelandskega krajevnega odbora Tabora, čigar naloga je bila tehnična organizacija občnega zbora, je zmollil običajno molitev za dober uspeh. Milan Zajec je lepo pozdravil vse goste, se jim zahvalil za udeležbo z upanjem, da se bodo dobro počutili v naši sredi. Ker smo nedavno izgubili svojega soustanovitelja Tabora in dolgoletnega člana ter večkratnega odbornika Ivan Hočevarja se je v molitvi spomnil njega še posebej. Nato je predal vodstvo občnega zbora predsedniku Ludviku Kolmanu.

3. Zvezin predsednik L. Kolman je nato s klenimi besedami pozdravil vse navzoče in pribil, da naše delo še zdavnaj ni končano, da smo ga komaj pričeli, ter naprosil vse, da naj vsak po svojih močeh pomaga, da bomo čimbolj uspešni. Naši pomorjeni soborci nas sproti vsak dan pozivajo, naj z delom ne prenehamo, ampak naj se s podvojeno silo zarijemo vanj, da bomo s pomočjo grofa Tolstoja Vetrinjsko tragedijo le spravili na svetovno pozornico in dokončno razčistili.

Z enominutnim molkom smo se poklonili spominu naših mrtvih, ki so nas zapustili v preteklem letu in sicer: v Argentini Lovro Tomaževič, v ZDA v Clevelandu Ivan Hočevar, v Kanadi v Torontu France Žumer in Vlado Mauko ter v Milwaukee Janez Levičar.

5. Na predlog Florjana Slaka je bil imenovan za zapisnikarja občnega zbora soborec Milko Pust, ki je mesto prevzel.

6. Nato je zvezin tajnik Florjan Slak prebral zapisnik 31. občnega zbora, ki je bil na predlog Milana Zajca sprejet kot čitan.

7. Poročilo tajnika je odpadlo.

8. Poročilo zgodovinskega referenta je podal soborec Stane Pleško. Izčrpano poročilo, ki je priloženo temu zapisniku, nam pove, da je vložil ogromno dela in porabil veliko časa, predvsem s prevodom Tolstojeve knjige, ki je že skoro končan.

9. Sledilo je blagajniško poročilo. Predsednik Kolman obrazloži, zakaj glavnega blagajnika Ivana Palčiča ni na občnem zboru, „ker mora biti na neki družinski prireditvi, ki se zgodi samo enkrat v življenju“. Najpreje je glavni tajnik F. Slak prebral blagajniško poročilo, ki je priloženo temu zapisniku. Takoj zatem je podal še poročilo o Tolstojevem obrambnem skladu, ki pove, da je bilo Tolstoju doslej nakazanih 18.417,00 kanadskih dolarjev.

10. Situacijsko poročilo organizacijskega tajnika Ivana Palčiča, ki ga je prečital F. Slak je bilo na predlog Milana Dolinarja sprejeto in je priloženo temu zapisniku. Ker je Palčič v svojem poročilu predlagal, da naj se na občnem zboru prebera poročila vseh krajevnih društev, za lažje razumevanje delovanja naše organizacije, je občni zbor predlog osvojil in z zanimanjem sledil branju teh poročil iz Toronta, Clevelanda, Milwaukee in še iz Argentine. Posebno slednje je bilo zelo zanimivo, ker poroča, da so v juniju pripravili razgovor o pretekli dobi, ki je trajal štiri ure. Vsa poročila so bila sprejeta z navdušenjem ter so priložena zapisniku. Luka Jamnik predlaga v zvezi z zgoraj omenjenim sestankom v Argentini, da bi Argentinec naprosili, da naj pošljejo podroben referat o tem sestanku, ki je bil namenjen prvenstveno mladini, da bi ga objavili v časopisju.

11. Poročilo Konzorcija Glasila Tabor je napisal inž. Anton Matičič in ga je prebral F. Slak. Iz njega je razvidno, da so tudi v Argentini začeli zbirati za Tolstojev obrambni sklad. Priloženo mu je bilo tudi blagajniško poročilo, ki pove, da je „TABOR“ kar na dobrih nogah. Na predlog Milana Dolinarja je bilo poročilo z odobravanjem sprejeto.

12. Sledilo je poročilo predsednika Ludvika Kolmana. Ker je že v svojem pozdravnem nagovoru nanizal svoje misli o delu, ki ga še imamo pred seboj, se je sedaj v glavnem omejil na prevod Tolstojeve knjige „THE MINISTER AND THE MASSACRES“ v slovenščino in povedal, da je prevod domala končan in da poglavja, ki jih Stane Pleško še ni izpilil do danes, že čakajo na Pleškovi pisalni mizi. Naša revija Tabor pa bo s tiskanjem te knjige gotovo naredila veliko uslugo tistim našim rojakom, ki angleškega jezika ne razumejo, ali pa si iz kateregakoli razloga originalne knjige ne morejo nabaviti. Poročilo je bilo s ploskanjem sprejeto.

13. Poročilo nadzornega odbora je podal njegov predsednik Milan Dolinar, ki je povedal, da so bile blagajniške knjige pregledane in da je našel vse v lepem redu.

14. Slučajnosti. — Milan Zajec opozori vse navzoče, da bo maša za pokoj duše pokojnega generala Leona Rupnika v nedeljo, 11. septembra v cerkvi Marije Vnebovzete na Holmes Avenue ob pol enajsti uri, katere naj se po možnosti v čim večjem številu vsi udeležijo.

Soborec Jože Dovjak se je prijavil k besedi in dejal, da bi k poročilu zgodovinskega referenta, v katerem se je opravičeval, da je bil morda v svojem pisanju kdaj preveč oster, kar mu nekateri, celo naši, zamerijo, rad dal nasvet Stantu Plešku, da naj bo še bolj oster kot doslej. Spontano ploskanje vseh navzočih je bil dokaz, da vsi soglašajo.

15. Ker je bil s tem dnevni red, ki je priložen temu zapisku izčrpan, je predsednik Ludvik Kolman z molitvijo zaključil zborovanje in se vsem prav iz srea zahvalil za udeležbo.

16. Mogočno je še zadonela pesem: OČE, MATI, BRATJE IN SESTRE, ki smo jo peli stoje in predno smo posedli k mizam k prijateljskemu klepetu, ki je trajal še dolgo v noč, smo, ker smo preje prezrli, določili datum za občni zbor prihodnje leto 1989. Vršil se bo v soboto, 26. avgusta 1989 v Milwaukee. Uro bomo določili v dogovoru s krajevnim društvom Milwaukee.

Tako smo zaključili 32. redni občni zbor Tabora ZDSPB ob 7. uri 45 minut.

Cleveland, 3. septembra 1988.

Milko Pust l. r. — zapisnikar

Novice iz Rožmanovega doma

30. oktobra 1988 nas je obiskal rojak — hotelir iz Gorice, gospod Vinko Levstik. Ob prijateljskem kosilu v prijetni družbi članov odbora in zavetiščnikov se je gospod Levstik srečal z mnogimi starimi prijatelji.

Ogledal si je Rožmanov dom ter se doživeto zanimal za potrebe in najne dopolnitve, ki so predvidene v poslopju. Za vse je bil prijatelj Levstik zavzet in obljubil znatno pomoč temu domu potrebnih.

4. decembra 1988 smo imeli vsakoletno, že tradicionalno predbožično slavlje s sv. mašo in prijateljskim kosilom. Prišli so rojaki — stari znanci in mladina iz okrajev Velikega Buenos Airesa. Obiskali sta nas tudi naši dobri prijateljici s severa: gospa Jožica Šuštersič iz Hamiltona — Kanade in gospa Danica iz Chicaga, ZDA.

Dobri Bog nam je naklonil izredno lep pomladanski dan, vendar udeležba ni bila tako številna, kot smo je vajeni, kajti istočasno je bila srebrna maša v San Martinu.

Odbor doma čuti dolžnost velike zahvale vsem sodelavcem, posebno pripravo krofov kuharicam in mladini, ki je stregla. Pristrčna zahvala Zvezi slovenskih žena in mater, ki je priredila „božični štant“, za pomoč Rožmanovemu domu.

Sredi decembra nas je obiskal rojak Albert Čuk — industrijalec in podaril domu profesionalni nebulator in ventilatorje tovarne CJV, za kar smo mu iz srca hvaležni.

Na odborovi seji pa nas je počastila s svojim obiskom ga. Jožica iz Hamiltona. Prinesla nam je pozdrave rojakov iz severa ter znatno finančno pomoč.

Vsem tem našim dobrim prijateljem, ki jim je ljubezen do bližnjega največja zapoved tudi v dejanju v imenu potrebnih Rožmanovega doma iskren Bog plačaj!

Odbor

San Andrés, 16. novembra 1988

Spoštovano uredništvo Tabora!!

Lepo prosim za objavo priložene poslanice Slovenskega narodnega odbora v Taboru in se za uslugo v naprej lepo zahvaljujem.

Lepo pozdravlja

Rudolf Smersu

Poslanica Slovenskega narodnega odbora

Ob propadanju komunističnega sistema ter ob dogodkih znotraj in zunaj domovine, ki zlasti v zadnjem času napolnjuje slovenskega človeka z zaskrbljenostjo in ogorčenjem, Slovenski narodni odbor iz političnega zdomstva izraža svoja stališča:

PONOVO OBTOŽUJE vladajočo komunistično partijo nasilja ter brezpravnih, nezakonitih in krivičnih obsodb, od tistih v letih revolucije pa vse do teh, ki danes pretresajo slovenski narod, katerega z monopolnim, samolastnim in brezprizivnim izvajanjem oblasti duši, ga zavaja in mu onemogoča svobodno rast v skladu z načelom o samoodločbi narodov ob celotnem spoštovanju človekovih pravic.

SPOMINJA slovensko in svetovno javnost, da so vrednote osebne svobode in narodne samobitnosti, za katere se je slovensko ljudstvo prizadevalo in bojevalo več kot tisoč let in ki so tudi danes slovenskemu človeku svete, še vedno predmet načrtnih napadov protinarodnih sil. Ti ideali, na katerih temeljijo najpristnejši narodni interesi, so danes živi bolj kot kadar koli in se kljub nasilju totalitarnega sistema izražajo z novo močjo v zahtevah po temeljnih pravicah človeka in državljana.

POZDRAVLJA zrelo ravnanje slovenskega naroda ob novih preizkušnjah, pred katere je postavljen, in z veseljem spremlja izraze zvestobe slovenstvu, ki se množično usmerjajo v oporo rojakom, ko so zaradi svoje

demokratske države in slovenske zavzetosti žrtve krivičnega preganjanja in obsodb.

ZAHTEVA, da samozvani nosilci oblasti v Sloveniji, katerim slovensko ljudstvo ni nikdar pripoznalo legitimnosti, ob očitnem in nezadržnem propadanju njihove moči predajo oblast svobodno izvoljenim predstavnikom slovenskega naroda. Le ti naj ob upoštevanju svojskosti ostalih narodov, ki tipe v Jugoslaviji podobno usodo, nastopijo pot iz razkrajčnega se socialnega in državnega sistema do pluralistične družbene ureditve v pravni državi.

POZIVA vse Slovence, da ob očitni prelomnici narodove zgodovine solidarno podpro tiste rojake v nesvobodni domovini, ki se pogumno trudijo za pravice slovenskega človeka in resnično demokratično sožitje v narodu. Le kulturna in gospodarska prostost, kadar imata zagotovilo v politični svobodi, moreta ustvariti pogoje za mir in blaginjo. Ob teh vrednotah, ki so jamstvo za rast vsake družbe, bo mogoče zbrati vse narodne sile, da se v Sloveniji zgradi pravičen red in uveljavi njena in dejanska državnost s parlamentarnim sistemom in evropsko usmerjenostjo.

Za Slovenski narodni odbor:

predsednik: Rudolf Smersu

tajnika: dr. Ludvik Puš, dr. Peter Urbanc

Buenos Aires, New York, Toronto, oktobra 1988.

IZ DOMOVINE

Bojan Štih

Kratke in izmišljene zgodbe iz let 1941-45

(Nadaljevanje)

Partizani so ga klicali Pravljčičar, intelektualci v bataljonu pa so ga kratko in malo imenovali Münchhausen ali pa kar Lažnivi baron. Bil je komisar in je takole prerokoval slovensko komunistično prihodnost: „Potem ko bomo zmagali, bo vse narobe in tudi drugače, kot je sedaj. Svoboda bo in z njo vred enakopravnost. Nič več ne bo davkov in tudi plač ne bo več. Vsak bo dobil od družbe, kar bo želel in potreboval. Tako bo, kot je že zdaj v Sovjetski zvezi. Stanovanja bodo brezplačna, šolanje tudi. Tudi bolnice bodo zastoj. Delovni človek, ki bo imel v rokah proizvodna sredstva, bo določal družbene odnose. Narod in država bosta vodila pamet in partijski centralni komite. Ne bo več revščine in ne lakote. Tudi alkoholikov ne bo več in ne norcev. Vera bo ločena od države in prepo-

vedana. Cerkve bodo polne žita in mesa. Vlaki bodo zastoj. Bank in denarja tudi ne bo več. Ključi in ključavnice bodo prepovedani, zakaj nihče ne bo več kradel, saj bo vse skupna last, zato bo vseeno, kje bo kaj, in vsak bo lahko iz skladišča skupne lastnine vzel, kar bo potreboval. Ob jutrih bomo veselo vstali in z revolucionarno pesmijo na ustih odkorakali v tovarne in delavnice. Zvečer pa se bomo vračali na domove tudi s pesmijo na ustih, a pesem bo spremljala harmonika. Sveži in spočiti, utrujeni od dela bodo le razredni sovražniki. Po večerji bomo odšli na večerne ideološke kurze, kot kurzisti se bomo učili na pamet dialektični in historični materializem. Naše žene bodo le še borbene tovarišice, ne pa več sužnje ob ognjiščih. Otroke bo vzgajala država, ta jih bo tudi hranila in oblačila. Lišpanje žensk ne bo več dovoljeno. Nič zato, če bodo naše ženske grde, debele in potne, le da bodo enakopravne. Namesto rdečija za ustnice bodo naše ženske uporabljale rdečo misel. Bele moke tudi ne bomo več poznali, kruh pa bomo pekli iz rdeče, stalinske moke. Vsi bomo brali knjige in venomer poučevali drug drugega. Naravo bomo premagali in si jo podredili. Zato bo neprestano sijalo sonce, deževalo pa bo le takrat, kadar bodo to dovoljevala in svetovala Mičurinova navodila. Zločinov in zločincev ne bo več med nami. Tatov tudi ne. Vsi bomo pošteni, ker bomo ljubili skupno lastnino. Vsako nedeljo bomo manifestirali in slavili zmago. Kapitalizem bo zginil in lakota bo v kapitalističnih deželah pomorila vse živo. Gradili bomo velika mesta in Ljubljana bo štela deset milijonov ljudi. V glavnem mestu Rdeče slovenske republike bodo pristajale čezoceanske ladje. Slovenija bo po revolucionarni zmagi dobila kolonije, ki bodo seveda socialističnega tipa. V njih bomo zamorce in zamorke urijli in vadili za prihodnjo diktaturo proletariata. Ker pa med zamorci še ni buržoazije, jo bomo najprej ustvarili, nato pa jo bomo v krvavem boju premagali. Leninizem je znanost. Tudi boleznj v Rdeči Sloveniji ne bo več. In tudi bolečin ne. Čez sto let bomo premagali smrt in tisti, ki bodo takrat živi, bodo živeli večno. Tudi ljudstvo je večno. Vodilni tovariši bodo živeli večno in še bolj dolgo kot pa večno. Že naši sedanji vodilni tovariši bi morali živeti večno, a so se žal celo stoletje prezgodaj rodili. Tovariš Stalin bo letne in zimske počitnice preživel na Slovenskem. V tem dejstvu moramo videti nagrado za našo popolno zvestobo boljševiški partiji. Ob večerih bo tovariš Stalin prepeval skupaj s slovenskimi kolhoznicami naše lepe pesmi. Na oknu glej obrazek bled in pa Gor' čez izaro. Ganjeni bomo jokači od veselja, ko bomo doživljali s Stalinom večere ob tabornem ognju. Ko bomo Slovenci takoj po zmagi nad Hitlerjem premagali tudi Ameriko, bomo dobili v upravljanje velik del te države. Prepričan sem, da bi nam Stašin podaril celo Ameriko, ampak zaradi političnih razlogov bo moral dati tudi nekaj Mongolom, Zamorcem, Indijcem in pa Albancem, ker mu ti tudi zdaj pomagajo. Potem ko bomo mi prevzeli svoj del Amerike, bodo Američani spoznali, kaj se to pravi znanstveno vladati in leninsko upravljati gospodarstvo. Seveda pa bodo morali Američani vsaj sto let delati zastoj za nas zmagovalce. Imperializem mora biti kaznovan, saj je tako ukazal že

tovariš Lenin, Stalinov oče. Ko bo prišel komunizem, tudi zvezde ne bodo več na nebu kaotično razvrščene. V temnih nočeh bodo sestavljale portrete Marxa, Engelsa, Lenina in Stalina. Tudi mi bomo imeli svojega predstavnika med zvezdami. CK ga bo izbral in določil. Vsaka vas, tudi Ambrus, bo imela Rdeči trg, pa katerem bodo korakale milijonske množice. Leninov in Stalinov spomenik bo imela vsaka vas. Po pet vasi skupaj Marxovega in po deset skupaj Engelsovega. Šteli tudi ne bomo več kapitalistično ena, dva, tri itd., ampak tri, dvanajst, sedeminsedemdeset, štiri itd. Tudi izkoriščevalsko abecedo bomo preuredili in premetali vse črke. Enkrat bo A le Ž in drugič bo Ž le C. In tako naprej. Zato sovražni kapitalistični svet sploh ne bo mogel ugotoviti, kaj pišemo, kako štejemo in kaj mislimo. Vsem ljudem pa bo CK neprestano pomagal. Pesnik se bo znašel v zadregi zaradi rime. Odšel bo v CK, poiskal odgovornega tovariša za pravilne leninske rime. Ta mu bo takoj pomagal, mu našel pravo rimo in tudi idejo pesmi mu bo določil. Znanstvenik se bo zapletel v nerešljiv problem, tudi njemu bodo odgovorni tovariši iz CK KPS pomagali. Pa še kirurgom med operacijami. Skratka vsem. Ker se bodo zaradi teh pomoči razširile naloge CK, bo vsak peti Slovenec imel nad seboj in pri sebi svojega lastnega cekajevca. Zdaj vidite, da se nam bliža raj. In za ta raj se je vredno žrtvovati in umreti. Že zdaj drhtim zaradi vizij. Drugič pa naprej. Povedal vam bom, kako bomo čez nekaj let likvidirali našega Trockega, naša Kamenjeva in Zinovjeva, našega Buharina. Že zdaj so izbrani iz naše srede tovariši za omenjene vloge. Tega sicer izvoljeni tovariši še ne vedo, a bodo zvedeli, ko pride čas procesov in justifikacij. Le tega še ne vemo, katera tovarišica naj prevzame vlogo gospe Kolontaj, ker so vse naše vodilne tovarišice poročene ali pa zaročene z voditelji, ki pa ne bodo smeli igrati vloge bodočih sovražnikov revolucije. Umrli bodo naravne smrti. Zdaj se bom umaknil v samoto, da bom premišljeval o naši rdeči prihodnosti. Če bom zaspal, me ne smete buditi, razen seveda, če pride sovražnik. Tekel bom z vami.“

Nekdo izmed poslušalcev tega nagovora je zapisal v svoj dnevnik tele besede: „Ne sovražniki, pač pa bedaki bodo premagali revolucijo.“

CVETJE IN SPOMINI

(Delo, 2. 11. 1988)

Žrtvam stalinizma in človeških zmot, je bilo napisano na traku venca, ki je po 17. uri ležal na ljubljanskih Žalah pri glavnem prehodu iz starih Žal na nove. Nekaj nekdanjim borcem in kulturnim delavcem se je pridružilo okoli 200 tistih, ki so se tako prvič po vojni spomnili vseh, ki so ostali brez pravice do zaznamovanih grobov: naj bodo to žrtve povojnih procesov, dachauskih procesov ali pa žrtve, ki so ostale na Golem otoku.

„Zgodovini ni mogoče ubežati, nič ni mogoče za večno skriti. Zasle-

duje nas in postavlja vprašanja, na katera človek ne ve odgovora. Ve samo, da ima pravico živeti in umreti in da mu te pravice ne daje nobena oblast, zato mu je ona tudi ne more vzeti. To je pravica, ki jo človeku daje stvarstvo: ta pravica ni samo naravna, je sveta, in človek, ki v njo ne veruje, ni svoboden. Svoboda je tisoč drobcenih stvari, rojena solza iz krvi.“ Tako so zvenele besede potem, ko se je mrak spuščal na žale, ko so dogorevale sveče okoli venca na travi. Sledila jim je Lipa zelenela je.

Ne glede na to, ali bo kdo še kdaj vabil na to komemoracijo, od zdaj naprej se bodo ta srečanja odvijala sama in spontano; namenjena vsem, ki so ostali brez pravice do javnega spomina.

Tudi Tito je prišel na vrsto...

Argentinski list „Los Andes“ iz Mendoze je dne 3. julija 1988 prinesel sledeči prispevek dopisnika Associated Pressa Dušan Stojanovića, ki ga zaradi preoblice drugega gradiva nismo mogli prineseti prej. — Ured.

Skupina pomembnih jugoslovanskih izobražencev je objavila izjavo, v kateri zahteva „kritično novo oceno“ vloge predsednika Josipa Broza Tita pri dovedenju države v največjo gospodarsko in družbeno krizo njene zgodovine.

19 članov „Odbora za obrambo intelektualnih svoboščin“ v izjavi, ki so jo naslovili na vodstvo Jugoslavije, zahteva tudi konec uradnega čaščenja ustanovitelja komunističnel Jugoslavije — Tita, ki je umrl maja leta 1980.

V fotokopiji listine, ki jo je dobila Associated Press, stoji, da je Tito odgovoren za vzpostavitev represivnega in protidemokratskega političnega sistema, ki je „izničil napredni razvoj družbe“.

Izjava pravi, da „sta bili vloga Tita pri sprejetju odločilnih ukrepov in njegova absolutna vplivnost pri določanju politike v Jugoslaviji tako veliki, da sedanjih razmer v državi in predvsem sedanje globoke politične krize ni mogoče razumeti ali obrazložiti brez totalnega in objektivnega povojnega ocenjevanja njegove zgodovinske odgovornosti“.

Vse do svoje smrti je bil Tito 35 let nezamenljiv vodja Jugoslavije. Neglede na rastoče javno negodovanje, kritika njegove politike še vedno velja za kriminalno dejanje.

Ta vplivna privatna skupina, ki jo sestavljajo sloviti vseučiliščni profesorji, pisatelji, umetniki in znanstveniki, redno podaja izjave o političnih zadevah, toda opazovalci ne pomnijo, da bi ob katerikoli prejšnji priložnosti Titova politika bila na takšen način postavljena pod vprašaj.

„Ni poti iz sedanje gospodarske, politične in moralne krize, ki tlači družbo, razen popolne nove kritične ocenitve prejšnje jugoslovanske politike“, stoji v izjavi.

Poleg rastočih etničnih napetosti se Jugoslavija sooča z zunanjim dolgom 21.000 milijonov dolarjev, s 170% (med tem že z nad 200% — op. Tabora) inflacije, s 15% brezposelnih, s padcem življenjske ravni in z rastočim nezadovoljstvom delavstva.

Sedanjo jugoslovansko ustavo, ki je bila sprejeta leta 1974 pod Titovo vladavino, in ki daje široko avtonomijo običajno med seboj nasprotujočim si šestim republikam in dvema pokrajinama, na splošno dolžijo, da je vzrok problemov, pred katerimi stoji država.

Izjava zahteva „trezno“ oceno Titove vloge pri represivnih ukrepih proti disidentom.

Prav tako izjava kritizira tudi Titovo politiko takoimenovane neuvrščenosti, ker „je izolirala deželo od njenega kulturnega, zgodovinskega, gospodarskega in političnega evropskega okolja“.

Tito je namreč bil eden izmed soustanoviteljev gibanja „Neuvrščenih narodov“ ob koncu 1950-tih in na začetku 1960-tih let.

Izjava se obregne tudi ob razsipni način Titovega življenja, zahtevajoč, da se raziščejo „resnični stroški njegove vladavine“.

IZVIRNI GREH

Delo (sobotna priloga), Ljubljana, 12. novembra 1988

„Zdravnik dobro ve, da pacientu, ki ima tumor v glavi, ne bo pomagal z odstranitvijo slepiča.“ Tako se tudi vi, CK-jevci ubadate „s slepičem“, ki morda niti ni aktualen za zdravje „pacienta“ a na „tumor“ v glavi pozabljate ali bolje rečeno, ga hote zanemarjate. Kam takšno negiranje vodi je lahko predvidovati. Ker pa že več kot 4 desetletja iščemo sami sebe, je le dobro, da za vse povojne tegobe poskušamo najti izvirni greh vsega jugobalasta, ki smo mu priča, in to od Gjevrgelije do Triglava.

Ta „izvirni greh“ pa je prav nazorno obelodanil — hote ali ne hote eden izmed kreatorjev povojne Jugoslavije. Gre za intervju Ivana Mačka, kominternoveca ob njegovi 80-letnici — (Delo, 28. maja 1988, stran 27).

Citiram:

Novinar vpraša:

Znan je očitek komunistom, ki ste se šolali v Sovjetski zvezi, da niste govorili resnice o tamkajšnjih razmerah. Intervjuvanec Ivan Maček odgovarja: Molčali smo pač zato, ker bi, če bi povedali resnico, izgubili polovico komunistov. Vzeli bi jim vero v cilje, ki smo si jih zastavili, zaradi napačnih sredstev in metod, ki so jih uporabljali v Sovjetski zvezi. Zato sem bil izredno vesel, ko je prišlo do razdora z informbirojem. Res sem se bal, da bomo šli po stalinističnih poteh v socializem in bili smo že na tej poti in ga veliko lomili, recimo s kmetijskimi obdelovalnimi zadrugami. In nemalo jih je bilo ob tem spopadu zelo prizadetih. Končujem citat.

Izvorni greh je torej povsem očiten, jasen. Žalostno in tragično je le to, da so kominternovci tako spretno, prefinjeno lagali narodom Jugoslavije, kako božanska sreča nas čaka, če bomo sprejeli ideologijo leninizma-stalinizma. Da, to je izključno zasluga kominternovcev!

Pregloboko bi začel, če bi analiziral vse „uspehe“ takšne predanosti. Posledice so tu, a kar drastično porazne.

Na kratko pa vendarle: če bi absolventi kominternovske ali bolje Stalinove šole nalili narodom Jugoslavije čistega vina, ne bi bilo v letih 1941-1945 usodnega bratomornega klanja, ne bi razlaščali kmeta, obrtnika, trgovca, imetnika stanovanja, lokala, ne bi bilo tragičnega leta 1948, ne bi bilo dachauskih procesov, ne bi bilo Golega otoka. Skratka, zgodovinsko gledano bi bila danes Jugoslovija primerjalno enaka, recimo Avstriji, Italiji, Nemčiji, skandinavskim državam. Še več. Glede na zemljepisno lego bi lahko celo prednjačili. Žal ne. Vztrajno pri tuzemskih božanstvih, kljub spoznanju, da takšno stanje nikamor ne vodi, da kot družba že 4 desetletja živimo revno, in to kljub možnostim, ki jih imamo. Ne, ne — bogovi so, pač bogovi v nebesih, kot na Zemlji — ... to je treba spoštovati, pa četudi delavec posega po socialnem kruhu — hostiji.

Tiste malenkosti o milijardah dolarjev dolga, o izgubah doma, o nezaposlenosti, o vilah rezidencah, to so res mačje solze — mar ne, tovariši CK-jevci?

Verjamem vam, da je bolj preprosto vzklikati: — Primite tatu! Bolj preprosto je, da medsebojno sprete nacije in delavce v njih, kot pa da bi sami pri sebi končno naredili proračun. Čeprav bo ta proračun težak, bo koristen — ne za vas CK-jevce, pač pa za narode in narodnosti, ki si žele uspešno, ustvarjalno živeti. In prav za to gre! Če so kominternovci zavedli narode Jugoslavije, je sedaj skrajni čas, da se temu naredi konec. Ne gre torej samo za nas, gre predvsem za generacije, ki prihajajo.

In za konec. Vsi vi iz političnooblastvene strukture imate polna usta izrazov, kot so: nenormalno stanje, prezadolženost, kriza itd. Se zavedate, da za vso to negativno stojite vi sami!? Očitno je tako, saj že 4 desetletja kažete narodom Jugoslavije mesec v vodi. Se sploh vprašate, kako je to mogoče, da delavec v Italiji, Avstriji, Nemčiji prejema 10-krat več cesebnega dohodka kot pa — naš? Prav smili se mi kapitalist, ko ima ob sebi oziroma pri sebi tako oderuške delavce...

Ivan Križan, Murska Sobota

Našim mrtvim rojakom bomo izkazali največjo čast s tem, da ne bomo nikdar, nikjer in ob nobeni priložnosti nehali delati za to, za kar so oni dali svoja življenja. Ker so nam zaslepljenci odvzeli orožje, ko je bil še čas, da bi v družbi svobodnih narodov dokončno uničili krvavo golazen še preden se je razlezla preko celin, moramo spremeniti taktiko in način borbe! — Bodimo marljive mravlje, bodimo termiti, ki nikdar ne nehajo graditi zidovja krvave rdeče trdnjave, dokler se ne bo zrušila!

Grob se za grobom vrsti . . .

Zopet je smrt posegla v naše vrste in iztrgala izmed nas soborca in prijatelja Martina Mikliča. Pokojni Martin je bil tako dobra in tiha duša, da se ga moramo spomniti vsaj s par besedami, čeprav se bo njegova odsotnost najprej in najbolj občutila prav zaradi njegovega dela v naši skupnosti.

Pokojni je bil rojen 23. XI. 1922 na Malem Mlačevem št. 4 pri Grosuplju in se je že od samih začetkov bratomorilne vojne zavedal, kje je njegovo mesto. Vstopil je v vaške straže in branil do razpada Italije Boštanjski grad in okolico pred "osvoboditelji". Njegovo

prepričanje se je še bolj utrdilo, ker je kot prisilni mobiliziranec moral uživati tri mesece dobrote komunistične enakosti in svobode med njimi. Kmečki fant, izučeni zidar, je Martin kmalu spregledal vso lažnost komunistične propagande. Kot mnoge druge ga je razočaralo spoznanje, da služi za hrano nemškimi topovcem in da je NOB samo pripomoček, ki naj zakrije resnične cilje komunistične partije: doseči oblast za vsako ceno.

Martin je pobegnil iz komunistične vojske že leta 1943 in se pridružil domobrancem. Kot strojničar težke Brede je vstopil v 71. četo pod poveljstvo Franca Benka v prvi udarni bataljon in se nato udeležil vseh važnejših borb za resnično svobodo slovenskega naroda.

V prvem bataljonu je dočakal tudi umik in sramotno predajo in prodajo domobranstva z Vetrinjskega polja. Bil je že na tovornjaku, ki naj bi ga odpeljal v smrt, ko je zvedel za strašno novico: Domobranci vračajo! Zadnjo minuto je skočil s tovornjaka in si rešil življenje.

Sledila so leta taborišča v Spittalu ob Dravi, kjer je spoznal svojo življenjsko družico Milko Kern, s katero je potem delil vse dobro in slabo. Od vseh začetkov emigracije je živel v Slovenski vasi, kjer si je s svojo delavnostjo tudi ustvaril dom.

Martin pa ni ustvaril doma samo sebi — bil je med ustanovnimi člani Hladnikovega doma, deloval je skoraj v vseh odborih, kjer je bilo in kar je bilo treba, zato bo prav tam zazijala velika praznina po njegovi smrti.

Pokojnega je Bog poklical po večno plačilo 28. XI. 1988 in polna cerkev pri pogrebni maši je dokazovala, koliko prijateljev je imel.

Naj mu bo lahka tuja zemlja, v kateri bo pričakal sodbe. Ta bo lahka

zanj, saj je Martin Miklič poleg zavednega Slovenca bil tudi dober kristjan, kremenit značaj in poštenjak, kakršnih je malo.

Vsej družini, ki mu je stala v težkih trenutkih ob strani, naše iskreno sožalje!

Soborci in prijatelji iz časov domobranstva
in sosedje iz Slovenske vasi

T. N.

Kanalski otoki pod nemško okupacijo

(Nadaljevanje)

Da na otokih ni prilo do kakršnegakoli upora ali uporniške akcije, piše dr. Cruickshank, je treba pripisati zdravi pameti otočanov. Kritizira pa del prebivalstva, ki se je od vsega začetka skušal Nemcem prikupiti. Tako jih je nek vikar pokroviteljsko povabil v svojo cerkev; nekdo je nemškemu poveljniku poslal ogromen šopek rož, neka knjigarna jih je oskrbela z zemljevidi vseh štirih otokov, kar vse so Nemci sprejeli s precejšnjim presenečenjem. Pojavil se je seveda tudi problem z dekleti, ki so z nemškimi vojniki navezala prijateljstva ene ali druge stopnje, sicer pa otoški dokumenti in zasebni kroniki niso zabeležili enega samega primera nadlegovanja ali posilstva žensk ves čas nemške okupacije.

Pojavilo se je seveda tudi denuncijantstvo, toda tu so se Nemci kaj kmalu zavedli, da gre največkrat za poravnavanje starih računov in so vse prijave obravnavali sila skeptično. Zanimala so jih le poročila, kdo posluša tuje radijske oddaje. V takih primerih so nastopili takoj z vso nemško nepopustljivostjo.

Ko je prišlo do prvih akcij britanskih agentov, ki so izvedli nekaj skromnih sabotažnih akcij, je nemško poveljstvo najavilo streljanje talcev: dvajset civilistov za vsakega Nemca. Saboterjev ni bilo več, krajevne oblasti pa so objavile nujne pozive prebivalstvu, naj se ne spušča v kakršnekoli avanture. Dr. Cruickshank pri tem ugotavlja, da je črta med pasivnim sodelovanjem in aktivno kolaboracijo zelo tanka, da pa je otoške civilne oblasti po njegovem mnenju niso nikdar prestopile.

Kljub temu, pravi Cruickshank, so se našli „drzni duhovi“, ki so menili, da je potreben upor brez ozira na posledice. Večinoma so ti „duhovi“ pobegnili v Britanijo, rezultat njihove dejavnosti pa je bila podaljšana policijska ura. Poleg tega so Nemci uvedli posebno, drugod očitvidno nepoznano kazen: ljudje, ki so bili samo osumljeni uporniškega delovanja, so bili aretirani, in potem so morali odslužiti določeno število ur na — nočni straži. Ta način kaznovanja je bil v veljavi ves čas okupacije!

Zanimiva je reakcija krajevnih, se pravi domačih oblasti, ko so se

po stenah hiš v mestih in vaseh pojavili proti-nemški napisi. Pisali so jih seveda predvsem otroci, toda oblasti so takoj posegle vmes in odredile policiji, naj ta na vsak način prepreči, da ne pride do „resnih posledic“. Pravtako je bil v kali zadušen poiskus skupine mladih ljudi na otoku Jersey, ki so se obrnili na upokojene častnike britanske vojske, naj jim pomagajo organizirati odporniško gibanje. Stari vojaki so jim to z vso neustojno odsvetovali in odrekli vsakršno pomoč. Nemci so ta poizkus zavohali in za dobro mero objavili še sami, da bodo za dejanja sinov odgovorni starši.

Ko je britanska propaganda v poletju leta 41 **PRIČELA POZIVATI ZASEDENO** Evropo, naj kot simbol odpora uporablja črko „V“ (Victory), so bili kanalski otoki iz tega poziva izrecno **IZKLJUČENI**. Britanska vlada je bila mnenja, da bi vključitev otokov pomenila isto, kot pozivati ljudi naj izvršijo samomor. Da bi bilo morda tudi početje drugih ljudi v zasedeni Evropi samomorilsko, je ni skrbelo. Dejstvo je seveda, da bi bil vsak oborožen upor na otokih obsojen na neuspeh od vsega začetka. Toda, če so drugi narodi reševali svojo čast s samomorilnimi akcijami, bi morda vendarle tudi Britanci na otokih lahko zasnovali kaj več kot rezanje podvodnih telefonskih kablov, pri tem pa so se izgovarjali, da so kable potrgale krave, ki so se pasle na obali, ali pa viharno morje samo.

Kljub temu se je tudi na otokih pojavila črka „V“ in nekaj ljudi je moralo na — nočno stražo. Med najhujšimi primeri odpora je bil primer dveh sester, ki sta na svojo roko podtikali doma izdelane letake, ki so pozivali nemško vojsko, naj odloži orožje. Bili sta ujeti in obsojeni na smrt. Toda na intervencijo otoških oblasti sta bili pomiloščeni in sta vojno preživel.

Omembe vredno je morda tudi, da je iz taborišča organizacije Todt na otokih od časa do časa pobegnilo nekaj prisilnih delavcev, tudi Rusov, ki so jih domačini poskrili za čas okupacije. Sovjetska vlada naj bi se jim po vojni za to uslugo zahvalila.

Kot so se postopoma slabšale razmere za otoško civilno prebivalstvo, tako se je slabšal tudi splošni položaj nemške okupacijske vojske. Ko so Nemci zasedli otoke, se je večini zdelo, da so prišli v Indijo Koromandijo. Navajeni varčevanja z vsem potrošniškim blagom, so naenkrat odkrili bogate zaloge vsega v trgovinah v otoških mestih. Posledica je bila divje nakupovanje in pošiljanje paketov v Nemčijo. To je doseglo takšno stopnjo, da je nemško poveljstvo moralo omejiti pakete, ker je bila pošta enostavno preobremenjena. Hitro so bile tudi uvedene kazni za tobak, vino in obleko. Kasneje je sledila tudi omejitev blaga, ki so ga nemški vojaki smeji kupovati v civilnih trgovinah. Namesto tega je nemško poveljstvo uvedlo tako imenovane „Soldatenhaeuser“, se pravi trgovine, namenjene izključno nemškemu vojaštvu, ter „Soldatenheime“, družabne klube, spet namenjene samo vojaštvu. Kljub temu je morala pričela padati, posebno še spričo „zmagoslavnih“ poročil z raznih front, medtem, ko je bila posadka na otokih v resnici prepuščena dolgočasju in brez-

delju. Organizirana so bila razna športna tekmovanja in celo lov, iz Francije pa je bila pripeljana tudi truma deklet, ki so odprla svoje „lokale“. Nemško poveljstvo se je zelo zanimalo za nje in jim skušalo ugoditi v vseh ozirih, kar je pripeljalo do konflikta s civilno upravo, ker so Nemci za dekleta zahtevali, da dobijo ista živilska nakazila kot „Schwer-Arbeiter“ (težki delavci).

Ko se je vojna sreča slednjič nagnila na stran zaveznikov in so poročila s front vse pogosteje govorila o „strateških umikih“ in „skrajšanjih“ front, se je naglo pričel slabšati tudi položaj na otokih. Roparski napadi nemških vojakov na civilno prebivalstvo so postajali vse pogostejši, prav tako vlomi; teh, na primer je bilo leta 1942 povprečno 65 na mesec, leta 1943 pa že 330! Ko je pričelo primanjkovati hrane, so se vzporedno množile tatvine hrane in domačih živali. Obstaja dokument, ki pravi, da je bil neki nemški vojak obsojen na šest mesecev zapora, ker so ga zalotili, da je sredi travnika — molzel kravo.

Prihajala pa so ne le slaba poročila s front, temveč še slabša iz Nemčije same: zavezniški letalski napadi so postali vsakdanji pojav, pravtako pa tudi sezname ubitih civilistov. Razumljivo torej, da je med vojaštvom naraščala skrb za družine, posebej še, ker so bili po zavezniški invaziji Francije odpovedani vsi dopusti.

Trpela je tudi zdravniška oskrba in samo v najhujših primerih so bili bolniki odpeljani na celino. Toda zavezniška letala so po invaziji praktično obvladovala ves zračni prostor nad severno Francijo in neredko so bila letala sestreljena. To se je dogajalo tudi pošttnim letalom in že prej slabe zveze s celino, so se zdaj še poslabšale.

Slednjič so bili zaradi pomanjkanja elektrike zaprti kinematografi, pa tudi nočni klubi. Zadnje mesece vojne je nemška posadka na kanalskih otokih preživljala v stalni negotovosti in morečem brezdelju.

Hitler je, kot rečeno, otokom od vsega začetka pripisoval visoko strateško važnost. Dokler je še obstajala možnost nemškega vdora v Anglijo samo, je v njih videl nekakšno odskočno desko in potem osrednjo oskrbovalno bazo. Ko je postalo jasno, da je treba invazijo osrednjega britanskega otoka preložiti na nedoločen čas, je Hitler uvidel, da bi ti otoki mogli služiti kot odskočna deska za nek britanski ali zavezniški vpad v Evropo. Zato je odredil, da jih je treba spremeniti v trdnjavo, ki bi bila vezana na podobne obrambne instalacije v Normandiji. Kakršnokoli zavezniško izkrcanje na otokih mora biti na vsak način preprečeno.

Istočasno s to odločitvijo je bila napravljena tudi druga, politična odločitev: namreč, da ti otoki ne bodo nikdar več vrnjeni Veliki Britaniji.

Tako se je pričelo mrzlično utrjevanje otokov: obalne baterije so bile okrepljene, montirane so bile vse mogoče protitankovske zapreke, zgrajen je bil celo sistem ozkotirne železnice, ki je povezoval posamezne „festunge“, obstoječi srednjeveški gradovi so bili spremenjeni v bunkerje itd., itd. To mrzlično utrjevanje je zavzelo takšen obseg, da ga je slednjič sku-

šal ustaviti sam Rundstedt, poveljnik severne Evrope. Po njegovem mnenju je bilo utrjevanje pretirano in sredstva bi bila z večjim pridom lahko uporabljena na normandijski obali, ker je bilo jasno, da bi bil tja naperjen kakršenkoli zavezniški udarec.

Utrjevanju primerno je bilo tudi številjo nemških vjakov na otokih. V poznem letu 1942, na primer, se pravi, nekako v času, ko je bila nemška vojska na višku svoje moči in je še vedno v glavnem koraku naprej, je bilo na Kanalskih otokih skupno okrog 40 tisoč nemških vojakov iz vseh rodov vojske! K temu pa je treba prišteti še okrog 15 tisoč delavcev Organizacije Todt!

DEPORTACIJE

Najhujši udarec so prebivalci kanalskih otokov doživeli leta 1942, ko je bila izvedena deportacija vseh, ki so bili rojeni v Angliji, in določenih drugih kategorij.

Jeseni leta 1941 je namreč nemško zunanje ministrstvo prejelo poročila, da so bili internirani vsi nemški državljani v Iranu in to na zahtevo britanske vlade. Hitler je zahteval takojšnje maščevanje in prišli so mu na misel kanalski otoki. Zaradi znane politike, ki je skušala ustvariti nekakšen prepad med angleškim in normandskim prebivalstvom, je Hitler odredil, naj bodo deportirani vsi prebivalci, ki niso rojeni na otokih. Internirani naj bi bili v taboriščih na močvirnatem področju okrog Pripjeta, ki je bilo takrat v nemških rokah.

Nemško poveljstvo na otokih se je zgrozilo ob tem ukazu: otoško prebivalstvo je izpolnjevalo obljubo, ki jo je dalo ob začetku okupacije, namreč, da nemški zasedbeni oblasti ne bo povzročalo nobenih težav, in v zameno jim je nemško poveljstvo obljubilo nedotakljivost in praktično normalno življenje. Toda — ukaz je podpisal Hitler sam in na hitro roko je bil izveden popis prebivalstva. Ugotovljeno je bilo, da je okrog 4 tisoč ljudi na otokih, ki bi mogli biti deportirani v smislu Hitlerjevega ukaza.

Ker tudi točno število interniranih Nemcev v Iranu ni bilo ugotovljeno, pa tudi, ker ni bilo mogoče ugotoviti, kakšna je usoda internirancev, se je stvar zavlekla, nemška komanda na otokih je ni pogrevala in slednjič je zadeva obležala v arhivih, otočani sami pa so se le spraševali, zakaj je bil popis sploh potreben.

Dobrih šest mesecev kasneje so se stvari spet premaknile in odgovornost je prav za prav treba pripisati švicarski vladi. Ta je medtem že pričela opravljati predsedniške posle z namenom, da čimbolj olajša trpljenje ljudi. S posredovanjem Rdečega križa je švica predložila, naj bi bili izmenjani težki ranjenci in bolniki, pritegnila pa je tudi ljudi s kanalskih otokov, rekoč, naj bi bili v to izmenjavo vključeni tudi vsi tisti otočani, ki bi se radi vrnili v Anglijo.

Ponudba glede izmenjave ranjencev je bila Nemcem zelo po volji; ni pa jim šlo v račun, da bi se v Anglijo vračali ljudje iz otokov, ki bi vendar mogli poročati, kako napredujejo nemška utrjevalna dela. Toda — predlog je bil dovolj pomemben, da je bil predložen Hitlerju samemu in ta je v hipu spoznal, da deportacija otočanov, ki jo je odredil prejšnjo jesen, sploh ni bila izvedena. V jezi je napisal nov ukaz, s katerim je zahteval takojšnjo deportacijo in to pot ni bilo nobenega izhoda.

Obveščena je bila otoška uprava, ki se je takoj sestala na nujni seji. Predložena je bila protestna ostavka celotnega odbora obeh glavnih otokov, vendar je slednjič prevladalo mnenje, da bi se uprava s tem oropala še tiste malenkostne možnosti, da kakorkoli vpliva na razvoj dogodkov, ki jo je imela. Nemci so namreč Hitlerjevo zahtevo še razširili, ker se število prejšnjo jesen prijavljenih ni skladalo z nemškimi ocenami. Zato so bili za deportacijo določeni komunisti in drugi politično sumljivi ljudje, brezposelni, mladi ljudje brez prave, za Nemce koristne zaposlitve; Židje in Framasoni; prominentne osebe; bogati ljudje, ki naj bi bili vsi proti-nemško razpoloženi; in seveda vsi, ki niso bili rojeni na otokih. Konec septembra je bila deportacija izvršena.

Deportiranci so bili nastanjeni v taboriščih Biberach, Würzach in Laufen, nadzorstvo nad njimi pa je prevzela SS. S posredovanjem Rdečega križa se je kmalu tudi pričela akcija za vrnitev na otoke, ali pa za izmenjavo za nemške vojne ujetnike v Angliji. Toda nemške oblasti so se teh razgovorov udeleževale le več ali manj „pro-forma“ — otočani so bili deportirani na izrecen ukaz Adolfa Hitlerja in ta je proti koncu leta 1942 že postajal „slabe volje“ Tako je bilo skupno vrnjenih samo okrog sto ljudi, po večini iz zdravstvenih razlogov. Ostali so morali počakati prihoda zavezniške vojske v maju leta 1945.

IZ PISEM

16. novembra 1988

Dragi g. Matjčić!

Za Vse svete smo po stari družinski tradiciji pred Križanim v kotu prižgali svečke in se spominjali vseh, ki so pred nami odšli v večnost. Prav posebej pa sem molil za vse pobite slovenske fante; molil, da jim bomo lahko kmalu postavili vsaj križ na tiste svete kraje, kjer so bili žrtvovani. Generaciji, ki ima ta zločin na vesti, ni uspelo zabrisati sledov! Nič ni utonilo v pozabo... Prilagam Vam izrez iz „Dela“ od srede, 2. 11. 1988, ki pravzaprav vse pove... Nismo pozabili, ne bomo pozabili in ne smemo pozabiti!!!

Vas in Vaše prav prisrčno pozdravljam.

Vaš vdani

N. N.

SKUP, Nr. 49 — Vol. XII-2, April - August 1988. — Glasilo Grupe Intelektualaca — Melbourne (P.O. Box 309, Altona, „V.i.c.“ 30,18. Australia)

Ker je praktično nemogoče da bi danes kdo lahko bil na tekočem o svetovnih dogodkih, da bi lahko prečital vse časopisje in slišal vsa radijska in televizijska poročila, ki se bavijo z vprašanji, katera prizadeva jo današnjega mislečega človeka, skupina intelektualcev v Melbourneu, Avstralija, izdaja ta bilten, ki prinaša povzetek tega gradiva s posebnim ozirrom na Jugoslavijo. Tudi pričujoči zvezek na 50 straneh prinaša 31 ponatisov, reprodukcij in izvernih člankov, ki bralcu pomagajo, da je v glavnih obrisih informiran o vsem.

FOR TRUTH AND JUSTICE, Non-Periodical Bulletin, English Edition Nr. 3, August 1988. — Flat 5, 159 Melrose Street, North Melbourne, 3051 Australia. — Ta nadvse zanimivi bilten, katerega 3. številka nam je bila poslana, izdaja Christian Democratic Association of Central and Eastern Europe in Australia. V pričujočem zvezku analizira otvoritveni, kakor tudi zaključni govor Mihajla Gorbačova na 19. konferenci Komunistične partije Sovjetske zveze in 7 odločilnih resolucij, ki so bile na tej konferenci sprejete; s čemer se je svetovna javnost vse premalo pečala in s tem pripomogla do še večje pojmovne zmede o tem, kaj se v Sovjetski zvezi resnično dogaja.

KRONIKA, časopis za društveno i političku kritiku u emigraciji, Nr. 21, jesen 1988. — Izdajatelj in urednik Josip Vrbič, P. O. Box 21578 Concord, Ca 94521, ZDA. Časopis izhaja od časa do časa in v pričujočem zvezku prinaša sledeče zanimivo gradivo: Urednikov predgovor. Srbsko-Hrvatski odnosi, problemi in možnosti. Zakaj je Sandžak razdeljen? Stjepan Radić in hrvaška emigracija. Odranin: Pesmi hrvaškega emigranta; Bašić: Astro lirika. Nekaj pripomb h knjigi „Bleiburg; Uzroci i posledice“ (Vinko Nikolić, HR, 1988). Za konec so dodani še 3 faksimili dokumentov, iz katerih je med ostalim razvidno, da so se Hrvati obrnili na ameriški kongres in na samega Reagana ob prosluli Janševi aferi v Ljubljani!!! (Slovenska emigracija — npr. SNO — lahko objavi podobne dokumente???)

DAROVALI SO

Od 16. 10. 1988 do 15. 12. 1988	Rev. Povše Milan	128	
	Rev. Guštin Jože	200	
ZA ROZMANOV DOM:	Avguštin Franc	45	
	Austral - A Kržišnik Jože ml.	40	
Marinšek Saša	25	Kržišnik Janez	100
Rev. Avguštin Albin	100	Holosan Vera	50

Odborniki SPB Tabor Argentina. Dobiček pri kosilu v Rožmanovem domu 30. 10. 1988 .	340
Dobiček pri kosilu v Rožmanovem domu 4. 12. 1988	3.894
Zveza slov. žena in mater — Miklavžev štant 4. 12. 1988 ..	1.330
V spomin na pok. Antonijo Kienigel: Francič Ignacij	100
Za sv. mašo očeta:	
Grabnar Julka	30
Ob 12-letnici smrti očeta:	
Francič Ignacij	100
Rev. Guštin Jože — cerkvena nabirka pri sv. maši 4.12.88 in	374
(dol.)	5
(v dol.)	

Levstik Vinko	100
Valant Tončka - Toronto	100
Pogačar Ema	1.000
Šušteršič Janez-Joža	100
Vlahovič Franjo	100
Nabirka za Rožmanov dom v Kanadi	300
Kolman Ludvik - ZDA	40
Dovjak Jože	10
N. N., Cleveland	20
Bojc Jože	10
Jamnik Luka	17
Jakše Janez	40
Dejak France	25
Smolič Jože	25

TOLSTOJEV SKLAD:

Austral - A	
Dr. Stanko Kociper (drugič) .	300
(v dol.)	
Glinšek Ignacij - Argentina ..	20
Borštnik Pavle	50
Gregorin Lojze	50
Tašner Otmar	100
Stopar Francka	20
N. N., Toronto	1.000
ZDA	
Turk Janez	200

Rev. Cvelbar Jože	100
Zabukovec Domen	50
Pfeifer Milena	50
Hribar Alojzij	40
Coffelt Frank	25
N. N., Chicago	50
V spomin na Ivana Hočevarja:	
Dr. Max Rak	100
Dejak France	50
Zajec Milan	50
Pust Milko	50
Žnidaršič Vera	50
Kozina Franc Kanada	50
Palčič Ivan	50
Slak Florjan	100
Hočevar Ani ob smrti moža Ivana	100
Kanada:	
Kus F.	50
Ferkul E. (drugič)	50
Jaklič J.	50
Kokelj Anica za tri brate in 6 bratrancev	50
N. N., Toronto	100
Stepec N.	50
Sudbury N. Pavle	50
Kastelic Jože st.	50
Košir Valetin	40
Jare Martin	100
Klemenčič Pavla	200
Zakrajšek Martin	100
Matašič John	500
Petrič Franc	50
Gorjup Anton	50
Staniša Frank	50
Mihevc Jože	40
Cvetko Marija	30
Ambrožič Tone	200
Kralj Franc - Koroška	170
Jurič Ellie, London, Ont.	30
Koželj L. - Quebec	50
Mrs. Koritnik F. - Montreal .	48
Mlakar A. B. C.	50
Mrs. Avcimer D. - Toronto ..	50
Dejak L.	100

Prezelj J.	50	N. N., Nemčija	5
Komljanc T.	50	Ziernfeld Henry	25
Potočnik D.	10	Čekuta Vilko	14
Hočevar J.	20	Žagar Viktor	16
Kastelic K. (drugič)	125	Kreže Franc	10
N. N., Toronto	100	Juha Marica	4
N. N., London, Ont.	100		
Rabzelj Francka	100	SOCIALNI SKLAD TAVOR:	
Merhar Julka	50	Austral - A	
Rebrnak Mari	50	Pergar Franc	25
Starič, Lojze (drugič)	50	(v dol.)	
Koritnik Francka v spomin na moža Dolfeta	100	Smolič Jože - ZDA	25
Starič Lojze v spomin na Janeza Rabzelja	50	Erdani Miro	8
Starič Lojze v spomin na Janeza Kolenca	50	Berkopec Ivan	18
Bajc Karl, ZDA	20	Jarem Lojze	10
N. N., California	50	Vavpetič Blaž - družina	20
Platnar L. Toronto	40	Belokranjski večer, miza 5 ..	20
Toronto od banketa Tavor ..	2.000	Belokranjski večer, miza 4 ..	30
Pezdir L., Zap. Nemčija	985	Ugovšek Stane - Kanada	100
TISKOVNI SKLAD TAVOR:		Kokelj Franc	40
Austral - A		Ziernfeld Henry	29
Šušterič Janez	25	Klemenčič Stane, Trenton, Ont.	26
Opeka Alojzij	5	Koščak Franc	20
Radoš Martin	10	Dejak Alojz	18
N. N., Castelar	10	Resnik Rudi	13
(v dol.)		Boh Antonija, Lethbridge ...	10
Grebenec Mimi - Kanada	8	Torkar Franc	8
Meglen John	3	Lamovšek Stane	8
Vodišek Mary	6	Slapničar Martin	8
N. N.	8	Matašič Janez	8
		Kastelic Ivan	8
		Žumer Anica	6
		Seljak Tone	6
		Krmelj Mara	6

Že po zaključku številke nas je presenetila novica, da je 20. januarja 1989 umrl dr. TINE DEBELJAK. Žalujemo naše iskreno sožalje!

Hurlingham Sucursal Correo Argentino (Bs. As.)	TARIFA REDUCIDA Concesión Nº 1596
	FRANQUEO PAGADO Concesión Nº 2619